

WATCHMEN I LA FILOSOFIA
DE LA DESTRUCCIÓ

Fahrenheit 451

Índex

Introducció.....	3
1. Breu introducció al món del còmic.....	6
1.1 El còmic i el seu llenguatge.....	6
1.2 Història del còmic.....	7
1.2.1 Antecedents.....	7
1.2.2 Primers passos.....	8
1.2.3 Edat d'Or.....	8
1.2.4 Edat de Plata.....	10
1.2.5 Edat de Bronze.....	11
2. <i>Watchmen</i>	12
2.1 Alan Moore.....	12
2.2 Dave Gibbons.....	13
2.3 Creació.....	14
2.4 Context històric.....	15
2.5 Sinopsi.....	16
2.6 Personatges.....	18
2.7 Després de <i>Watchmen</i>	19
3. <i>Watchmen</i> i la filosofia de la destrucció.....	21
3.1 “El superhome existeix i és americà”: Dr. Manhattan.....	21
3.2 El Comediant i la perversió del nihilisme actiu.....	37
3.3 L'utilitarisme com a resposta moral a la Revolució Industrial.....	41
3.4 Ozymandias i l'utilitarisme dels fets de Jeremy Bentham.....	45
3.5 Mussol nocturn i l'utilitarisme de les regles d'Stuart Mill.....	48
Epíleg: Rorschach i com el deontologisme va matar als superherois.....	52
Conclusions.....	58
Bibliografia i webgrafia.....	61

INTRODUCCIÓ

La veritat és que m'agradaria començar el Treball de Recerca d'una forma més original del que he vist fins al moment, l'estructura de "jo des de ben menut..." està un poc cremada però la veritat és que és bastant efectiva en la realitat. Si comences així ja li dius al lector que com a mínim les pàgines següents es basen en un tema que més o menys domines i que forma part de tu en certa manera, així que jo no seré més i seguiré amb aquesta estructura.

Jo sóc un fan dels superherois, tinc el plaer i la sort de dir que quasi bé no m'he perdut cap pel·lícula de superherois des de ben petit. He vist totes les de *Spiderman* de Sam Raimi (2002-2007), les quals són de dubtosa qualitat, i més d'una vegada. La segona d'aquesta trilogia, de fet, l'hauré vist una vintena de cops. La trilogia de Batman de Nolan (2005-2012) també, però aquesta no té tant de misteri ja que aquestes pel·lícules són bones com a films de superherois i com a films independents al gènere de superheroi. Sent la segona, *El Caballero Oscuro* (2008), el màxim exponent de qualitat de les pel·lícules de superherois fins al moment, segons la meva opinió.

A partir de què t'agradi molt Batman i estar tot el dia xerrant sobre Batman, la teva família et compra un còmic de Batman per a què callis durant un temps, però aquest temps sols dura una estona ja que te l'has llegit més ràpid que quan Flash va a comprar el pa. El següent pas és quan et gasten el que et donen de paga la família, quasi en tota la integritat, en còmics, et "ventiles" tota la línia editorial de Batman i llavors que fas?... Descobrir *Watchmen* d'Alan Moore i Dave Gibbons.

Aquí es com comença la meva relació amb *Watchmen*, bé això en veritat és mentida, abans havia vist *Watchmen*, la pel·lícula de Zack Snyder però com no vaig entendre res en el meu primer visionat, degut a la meva joventut, va ser fàcil oblidar-la.

Ara sí, em llegeixo *Watchmen* i vaja! Quina sorpresa! *Watchmen* és una obra profunda, profundíssima la qual recomano llegir encaridament i sinó hi ha temps com a mínim la pel·lícula, és una recomanació personal i aquest treball (*Watchmen* i la filosofia de la destrucció) no és una altra cosa que la conseqüència i l'ampliació d'aquesta recomanació. Perquè em sentiria satisfet si la lectura d'aquest treball de recerca us encomana, encara que sigui en una mínima part, el meu entusiasme per aquesta obra i us porta a llegir i gaudir de *Watchmen*.

És una obra que tracta temes polítics, socials i econòmics a un nivell impressionant. Ara et colen la Guerra de Vietnam; ara et fa entendre com va anar la Guerra Freda; aquest s'ha fet ric per ser un capitalista; un personatge que semblava de total confiança fa una gran barbàrie; o a l'inrevés... un personatge que maten, et desconcerta i penses perquè li fan això? però després descobreixes que no ha estat cap sant.

Alan Moore és un mag, un artista del guió i *Watchmen* és el seu David (l'escultura de Miquel Àngel). Una obra carregada de simbolisme, secrets i filosofia, sobretot filosofia i aquí és on radica el que vull fer. El meu objectiu en aquest treball és analitzar la filosofia que hi ha dins de *Watchmen*, vull veure quines són les corrents filosòfiques que segueixen els personatges de l'obra, a quins autors és pareixen els superherois de l'obra i finalment quina seria la corrent filosòfica vencedora en l'obra.

L'estratègia metodològica del meu treball de recerca es basarà en l'anàlisi de l'estructura i els elements fonamentals de discussió de *Watchmen*, especialment la qüestió de la destrucció i els dilemes que aquesta planteja quan pot afectar a tota la humanitat. Aquesta anàlisi crítica es basarà fonamentalment en els protagonistes del còmic: Dr. Manhattan, El Comediant, Mussol Nocturn i Roschach. De fet, només em deixaré un dels protagonistes: Espectre de Seda, perquè tot i ser un personatge amb molta participació en la història, en realitat és sols un vehicle per a que l'obra avanci sense deixar en el seu camí indicis d'un pensament complex (queda camuflada dintre el lligam de la narrativa). A partir d'aquesta reflexió sobre l'obra i el comportament dels seus protagonistes, voldria comparar les seves actituds amb diferents posicions ètiques que han tractat aquesta mateixa qüestió com el nihilisme i l'utilitarisme en les seves diverses variants. Una comparació amb què me proposo remarcar, com he dit abans, la profunditat d'aquesta obra que va molt més enllà de la literatura d'entreteniment.

Pel que fa la estructura del treball, primerament treballaré el còmic, explicant el que és i la seva història. Després parlaré de *Watchmen*, de la seva gestació, dels autors, del context històric de l'obra, els seus personatges i l'argument i també de les obres relacionades amb *Watchmen* que van vindre a continuació de l'obra de Moore i Gibbons.

En el cos principal del treball m'agradaria comparar els diferents personatges que he nomenat anteriorment amb una corrent filosòfica que a primera vista sembla que estiguin correlacionades i després d'una extensa comparació on s'expliqui la filosofia de l'autor i els orígens del personatge decidir si la corrent filosòfica realment forma part de la filosofia pròpia del personatge en qüestió. També m'agradaria contrastar els punts de vista i accions que tenen cada personatge enfront l'imminent autodestrucció de la Terra que és plantejada en el còmic i veure finalment quina és la corrent vencedora en la història, sent la pregunta que em faig i més important del meu treball:

Quina filosofia tindriem que seguir si ens trobéssim davant d'una situació de destrucció generalitzada?

1. UNA INTRODUCCIÓ AL MÓN DEL CÒMIC

1.1 El còmic i el seu llenguatge

Abans de parlar com la filosofia influeix a *Watchmen* en el procés de crear una història, hem de parlar del mitjà a través del qual se'ns explica la història, que en aquest cas és el còmic.

El còmic és moltes coses, tot dependrà de la definició que et donin, per exemple per a l'historiador de cine i còmics Román Gubern el còmic és: "... una estructura narrativa formada per seqüències progressives de pictogrames, en els quals se poden integrar-se elements d'escriptura fonètica"¹. O també, l'escriptor italià, Umberto Eco deia "La historieta es un producte cultural, ordenat des de dalt, y funciona segons tota mecànica de la persuasió oculta, pressuposant en el receptor una postura de evasió que estimula de immediat les vel·leïtats paternalistes dels organitzadors"² [...] Així, els còmics, en la seva majoria reflexa la implícita pedagogia d'un sistema i funcionen com a reforç dels mites i valors vigents".

Cal tenir en compte autors com Morris (creador de *Lucky Luke*) i el periodista Francis Lacassin han lluitat per a què es consideri el còmic com el novè art. Francis a més ha ajudat al reconeixement de la "*bande dessinée*" (historieta en francès), on cal destacar famoses obres com *Tintí*, *Àsterix* o *Titeuf*.

En definitiva, podríem acordar que un còmic, més enllà de la seva lògica narrativa, de la seva funció social o la seva consideració artística, es pot definir com a una seqüència de vinyetes on es mescla text i dibuix per tal de contar una història.

Aquí es poden destacar la confluència de dos llenguatges:

Llenguatge visual: compren els conceptes de vinyeta, l'enquadrament, els diferents tipus de plànols, angles de visió i el color.

Llenguatge verbal: intervenen les bafarades, la cartel·la (veu del narrador), les onomatopeies i la tipografia en la creació del llenguatge verbal.

¹ Gubern, R. (1979) *El lenguaje de los comics*. Barcelona: Ed. Península.

² Eco, U. (2017). *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: DEBOLSILLO.

1.2 Història del còmic

1.2.1 Antecedents

Els còmics estan per tot arreu: en els vitralls de l'església, en els manuals d'Ikea (diagrames), en els quadres, etc. en totes aquestes imatges s'utilitzen com una comunicació seqüencial.

Si parlem dels antecedents dels còmics, començarem pels antics egipcis que en fulles de paper o extensos murals de pedra representaven els seus mites en forma de tira, que incloïen dibuix i text. Per exemple Scott McCloud en el seu llibre *Entender el Còmic*³ fa un anàlisi històric visual per explicar els antecedents dels còmics, barreja història, estructura i el format còmic per explicar d'on ve aquest format tant característic.

Altres antecedents destacats són:

- La columna de Trajà construïda a Roma l'any 114 d.C, aquesta columna és un monument erigit a Roma on en el seu relleu és narra dues victòries de l'emperador Trajà com si d'una historieta és tractes.

- En el tapís de Bayeux (s.XI) es relata els fets previs a la conquesta normanda d'Anglaterra a través d'imatges amb text en llatí.

- Els codis mexicans (s.XIV) de les civilitzacions maies, inques, asteques, etc. són documents escrits on està dibuixada com era la vida a les seves cultures en forma de vinyetes.

³ **McCloud, S.** (2016). *Entender el cómic*. Bilbao: Ed. Astiberri

1.2.2 Primers passos

Els còmics, tal com avui els coneixem, naixen a Amèrica - segons Javier Coma⁴ - degut a la rivalitat entre dos diaris de Nova York: el *World* i el *Morning Journal*. Efectivament, al **1896**, al diari *World* Richard Felton Outcault va crear la sèrie de vinyetes anomenada *Yellow Kid* on l'autor feia caricatura del barri de *Hogan Alley* de Nova York. Després, el mateix any, el diari *Morning Journal* va contractar a Outcault i allí el van fer seguir les aventures d'aquest personatge. Això va provocar que el còmic es publicés als dos diaris, però el del *World* el realitzava un altre dibuixant.

Més tard, al 1904, tot i la joventut del món dels còmics, es va arribar a un punt àlgid en la utilització de la fantasia per crear una història. A *Dreams of the Rarebit Fiend* Windsor McCay narra els malsons d'una persona que havia menjat molt i en l'última vinyeta sempre es despertava.

Finalment, al 1913, en la mateixa línia fantàstica George Herriman crea la sèrie *Krazy Kat* on narra de manera surrealista un triangle amorós entre una gata, un ratolí i un gos-policia. Aquests tres són conscients que estan dins d'un còmic per la qual cosa *Krazy Kat* és un dels primers còmics que entra dins de la categoria dels metacòmics.

1.2.3 Edat d'Or

L'Edat d'Or va començar el 1929 amb La Gran Depressió, generada per la caiguda de la borsa, aquest fet va generar una gran pobresa als Estats Units. Les editorials de l'època notaren l'aire de pessimisme i tristesa que respirava la societat americana i pensaren que si hi hagués alguna cosa que els entretingués deixarien els seus problemes en un segon pla i així va ser com van nàixer grans idees que marcaren els anys següents, coneguts com l'Edat d'Or dels còmics.

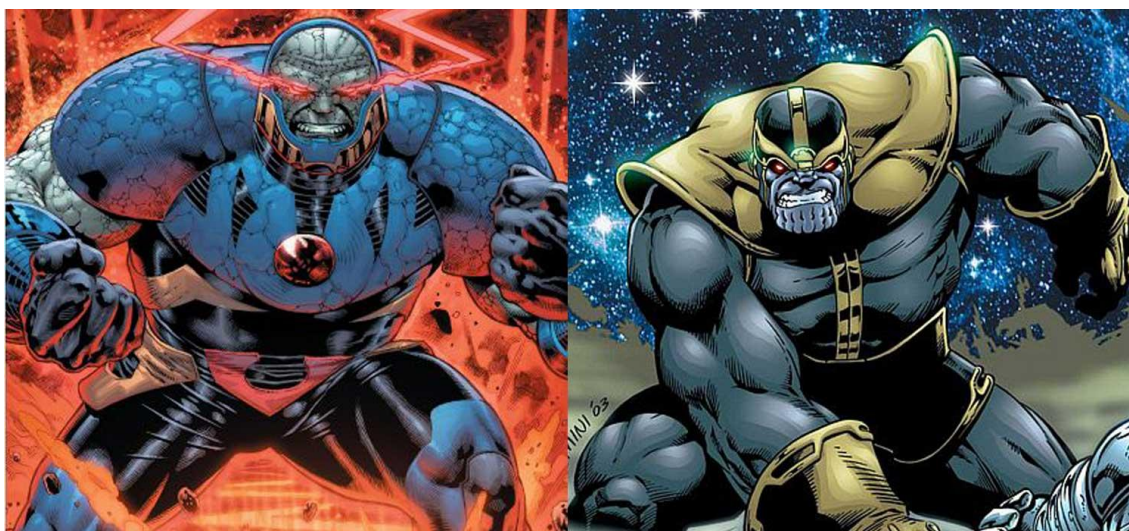
El 1930, té lloc un esdeveniment fonamental en la història del còmic: naix el primer superheroi fantasmagòric, creació d'Ichiro Sukuzi, a Japó. Pot volar, té superforça i és invulnerable, aquests són poders necessaris per lluitar amb el seu

⁴ Coma, J. (1979) *Del gato Félix al gato Fritz: Historia de los comics*. Barcelona. Gustavo Gili.

enemic: Dr. Zero. En aquest context, el **1931** i com a resposta a l'ona de criminalitat i gangsterisme de l'època naix *Dick Tracy* de Chester Gould, el primer còmic policial americà. També cal ressenyar el naixement de *Flash Gordon* al 1934 a mans de Alex Raymond, una icona de la ciència ficció per a moltes generacions. Raymond crea un món extraterrestre ple de criatures fantàstiques.

A partir del 1938, creen al superheroi més famós de tots els temps, *Superman* de la mà de Jerry Siegel i Joe Shuster, va aparèixer al primer numero d'*Action Comics*.

Entre 1938-1940, seguint el camí marcat per *Superman*, apareixien nous superherois: *Captain Marvel* de Bill Parker (cancel·lat al 1954 acusat de plagi), *Batman* de Bob Keane, també *The Flash* de Graner Fox. Va aparèixer *Wonder Woman* la primera superheroïna dels còmics, *Llanterna Verda*, el superpatriota del *Càpita Amèrica*, *Aquaman* i un llarg etcètera. Tots aquests superherois pertanyen (excepte

Imatge 1: **Supermalvats:** Darkseid(DC) a l'esquerra i Thanos (Marvel) a la dreta. Dos dels supervillans més poderosos de cada casa. Està confirmat pel mateix Jim Starlin (creador de Thanos) que Thanos és una còpia de Darkseid. Font:Google Imatges

CaptainMarvel i *Càpita Amèrica*) a DC còmics (1937-), una de les editorials més famoses del món que es dedica especialment a la realització i venda de còmics. Fou la primera editorial realment popular dins del còmic, seguida després per Marvel (1939-) i entre les dos durant tota la història han sigut rivals, sempre intentant superar l'altra en tema de vendes i popularitat, aquesta "pseudorivalitat" ha produït certes conseqüències en l'àmbit creatiu ja que entre elles es copiaven les idees, havent personatges molt semblants de les dos cases.

Entre 1939-1945, el començament de la II Guerra Mundial, influeix molt en el món dels còmics, augmenten la popularitat, van aconseguir l'atenció de la gent, ja que mostraven històries on el bé sempre triomfava. En aquests anys les editorials van començar a mostrar als seus herois lluitant contra els nazis i japonesos venent així més exemplars.

Però tot i així va arribar un punt on sols hi havia esdeveniments de guerra en les trames dels còmics, molts lectors van començar a perdre l'interès en els còmics desencadenant en la cancel·lació de varies històries.

1.2.4 Edat de Plata

L'Edat de Plata va començar al 1956 amb una nova versió de *Flash*, després del nou Flash molts superherois van ser redefinits amb nous orígens, poders i identitats, tots influïts per la ciència ficció.

A partir del 1961 l'aparició dels *Quatre Fantàstics* de Jack Kirby i Stan Lee introdueix un monstre que està a la part dels bons, humanitzant els herois dotant-los de problemes de la vida real per primer cop en la història dels còmics.

El 1962 apareix l'únic superheroï que ha pogut plantar-li cara a *Superman* en termes de popularitat: "El teu veí i amic *Spiderman*" tot gràcies a la màgia que tenia Stan Lee de relacionar-se amb els lectors.

1963, Jack Kirby i Stan Lee creen la *Patrulla-X* fent que Marvel cada cop tingui un catàleg més extens i sigui més capaç de lluitar amb el monopoli que tenia DC amb els còmics de superherois

El 1965 va ser el gran salt, *Batman i Robin* salten a la televisió, per primer cop un superheroï salta de les pàgines dels còmics a la televisió. Tot i les burles en el seu moment cap aquesta sèrie, en l'actualitat compta amb grans quotes de popularitat fins i tot van arribar a fer una pel·lícula basada en la sèrie.

Finalitza l'Edat de Plata entre el 1970-1973, ja que comença nova dècada amb nous mètodes. El món dels superherois s'enfosqueix, experimenten noves històries amb situacions més reals i dramàtiques. El clímax d'aquesta recerca de situacions realistes, arriba amb la mort de Gwen Stacy, la novia d'Spiderman marcant així el final de l'Edat de Plata dels còmics.

1.2.5 Edat de Bronze

Seguint la idea de l'Edat de Plata, a l'Edat de Bronze(principis dels 70-1986) segueixen busquen noves històries que contar. Els còmics cada cop tenen una ambientació més fosca i realista. Tot i així les innovacions no sols recauen en l'àmbit de la història sinó que s'innova molt en temes d'indole social.

S'aposta per la diversitat, hi ha superherois de totes formes, colors i edats. Les minories com dones i diferents ètnies comencen a tenir més protagonisme amb l'aparició de personatges com Hulka, Tormenta, Blade, Luke Cage... Tot i així, l'Edat del Bronze no va aportar molt als còmics fora de la innovació social i el to fosc de les històries.

En la mateixa època, també es caracteritza pel sorgiment de còmics sense la temàtica dels superherois. Es van adaptar còmics basats en pel·lícules com *Star Wars* o *El Planeta del Simis*. Personatges secundaris com Joker passen a ser protagonistes. Amb l'èxit d'aquest canvis i amb bona salut al mercat, DC va donar l'oportunitat a altres artistes no tant famosos amb noves idees. De vegades idees més fosques, reals i amb finals inesperats. Entre les històries més destacades està *Watchmen* de Alan Moore i Dave Gibbons, un filó d'or entre tots els còmics, ja que reinventa la idea del superheroi convencional i on trobem un gran contingut filosòfic entre les seves pàgines.

2. WATCHMEN

2.1 Alan Moore (1953-)

Tot i que en el món dels còmics el que normalment destaca és el dibuix, el que fa funcionar la història és el guió, ja que sinó sols seria un bonic llibre d'art.

En aquest món i al llarg de la seva història, hi ha hagut un grup selecte de guionistes que han marcat un abans i un després gràcies a les seves grans històries. Entre aquest grup podem trobar a Neil Gaiman, Grant Morrison, Frank Miller, etc. Però entre ells, segur, destaca el guionista britànic Alan Moore, un dels noms essencials de la història del còmic.

De naturalesa excèntrica en la seva joventut, Alan Moore estava més per la lectura de còmics que pels seus estudis i amb l'auge de la cultura hippie va arribar a ser expulsat del seu col·legi per consum i venda de LSD, ell mateix es va descriure com “El venedor de LSD més inepte del món”⁵.

Tot i la seva gran fama posterior com a guionista, en els seus inicis va començar sent dibuixant firmant amb el pseudònim de Curt Vile. Ràpidament se'n va donar compte que el seu no era dibuixar sinó que era escriure i així va ser, Alan Moore començà a enviar guions per a Marvel i el van agafar per a guionitzar la sèrie de *Capità Britània*.

Poc després, va escriure una de les seves obres més famoses: *V de Vendetta* juntament amb el dibuixant David Lloyd. Una obra transgressora en el seu moment, amb grans similituds amb *1984* de George Orwell. Aquest còmic el catapultà i va donar el pas d'anar al mercat americà. En la seva etapa americana va escriure famoses obres com:

La cosa del pantà (1983): sèrie protagonitzada per un monstre amb històries que barrejaven el terror i la fantasia amb trames sobre assumptes socials i mediambientals.

⁵ Nic, Rigby “Comic legend keeps true to roots “. BBC News, 21-03-2008 [Data de consulta: 14 de gener de 2018]. < <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/7307303.stm> >

The League of Extraordinary Gentlemen(1999): Moore junta personatges emblemàtics de la literatura (*L'home invisible, el Capità Nemo, Doctor Jeckyll i Mr. Hyde,..*) en una sèrie de caràcter *Pulp*, el pulp era tipus de revista de ficció amb contingut morbós molt populars entre els anys 20 fins als 50.

From Hell(1989): característica versió del mite de *Jack el Destripador* amb un gran treball de documentació darrere per donar-li veracitat a la història.

2.2 Dave Gibbons (1949-)

Dave Gibbons comença la seva carrera l'any 1973, com a freqüent col·laborador en diferents revistes com *2000 AD*, on il·lustrava diferents serials. Gibbons també va treballar a diferents còmics de *Dr. Who*.

Dave Gibbons no fou instruït en cap institució artística i el seu estil és de tendència realista. Com a referent personal té al gran dibuixant de còmics Jack Kirby.

No va ser fins 1982 que va començar a associar-se amb DC on dibuixaria històries de *Green Lantern* i *Superman* i allí va ser on va començar a treballar amb Alan Moore. Amb ell va dibuixar *Watchmen*, la història que marca la seua bibliografia i per la qual se'l recorda majoritàriament. El magnífic guió de Moore junt amb l'atmosfera sòrdida i realista que crea Gibbons feren que Stan Lee (creador de *Spiderman, Hulk, Els Quatre Fantàstics*) declarés que era el seu còmic favorit de tots els temps no publicat per Marvel.

També va ser idea de Dave Gibbons que les pàgines del còmic es dividissin regularment en nou vinyetes. Segons escriu Dave Gibbons al seu llibre *Watching the Watchmen*, “aquesta disposició permet a Moore un control narratiu sobre el ritme i la juxtaposició dels elements de la història”⁶.

Després de *Watchmen* la seva popularitat va augmentar i es va implica en grans projectes, col·laborant amb el gran Frank Miller o adaptant *La Bíblia* al còmic.

⁶ Gibbons, D.; Kidd C. (2009). *Watching the Watchmen*. Barcelona: S.A. NORMA Editorial

2.3 Creació de *Watchmen*

L'any 1985, DC a comprar una línia de personatges de Charlton Comics. DC li va preguntar a Moore, que venia de revitalitzar *La Cosa del Pantà* amb gran èxit, si podria fer un còmic amb els superherois recent adquirits. Al mateix temps Moore volia fer una historieta de superherois sense seguir amb la seva pròpia línia de superherois (*Miracleman*), per la qual cosa va acceptar la proposta.

Moore després va ensenyar la seva proposta a Dick Giordano (editor cap de DC en aquell moment), però la proposta de Moore era massa seriosa per a utilitzar els personatges de Charton; així que Dick va suggerir que comencés amb personatges creats a partir de zero.

Alan Moore li va proposar, com ja havien fet en altres ocasions, a Dave Gibbons col·laborar amb el seu nou projecte ja que el considerava idoni per la feina. Una setmana més tard, a un festa de DC a Chicago, Gibbons es va apropar a Dick Giordano i li va dir "ei, respecte a la cosa que està fent Alan amb els personatges de Charton, m'agradaria unir-me"⁷, i així va ser com Dave Gibbons va entrar al projecte.

La història estava concebuda per portar superherois convencionals i passats de moda a un àmbit totalment nou. Amb el vist i plau de DC, Moore va començar a escriure el guió però sols tenia material per a sis números (els havien contractat per dotze). La solució va ser que el còmic intercalaria la història del present amb els orígens dels personatges.

El títol té l'origen en la frase llatina "*quis custodiet ipsos custodes?*" que ve a ser *qui vigila als vigilants?*, que pertany a la *Sátira VI* del poeta Décimo Junio Juvenal. En aquesta obra satírica, el poeta mostra els vicis de la societat romana. Això és un paral·lelisme amb la intenció de Moore amb *Watchmen*, el senyalar les debilitats dels superherois emmascarats.

En aquest punt radica l'analogia entre l'obra de Juvenal i la intenció de Moore amb *Watchmen*, perquè ell pretén, a través del l'examen de les debilitats d'un grup de

⁷ López R.; Mercader P. (2009) "*Entrevista con Dave Gibbons*". [article en línea]. Zona Negativa. [Data de consulta 14 de gener del 2018]. < <http://www.zonanegativa.com/entrevista-dave-gibbons/> >

superherois emmascarats, qüestionar la decadència d'una humanitat capaç de provocar la seva pròpia autodestrucció. Aquest punt vertebral el desenvoluparé amb més detall en l'apartat de context històric.

2.4 Context històric

Watchmen ens fa participants d'una realitat alternativa ambientada en els anys vuitanta, tot i que també torna a anys anteriors amb diferents analepsis, salts enrere, per explicar-nos situacions que afecten a la història que ocorre en l'actualitat del còmic.

El factor diferencial d'aquesta realitat alternativa és la presència de superherois amb la capacitat d'alterar la història. Un dels fets de la història, aleshores recent, que haurien de modificar és la Guerra de Vietnam, ja que, gràcies als seus poders, els nord-americans haurien guanyat una guerra que en la realitat van perdre.

Gràcies a això Nixon hauria pogut reformar la constitució dels EUA derogant la vint-i-dosena esmena, la qual prohibeix que un president sigui elegit més de dos cops, i continuant al poder. Cal recordar que en la realitat Richard Nixon va dimitir l'agost de 1974, arran de l'escàndol d'espionatge polític del *Watergate* i ha acabat sent recordat com un dels presidents més polèmics de la història del seu país pel seu caràcter autoritari.

Un altre episodi històric en què intervé l'obra és l'assassinat de Kennedy, una incògnita encara en la realitat, en el còmic ens desvelen que el veritable assassí fou un dels superherois de *Watchmen*.

Un dels fets clau de la història que ens conta *Watchmen* és la Guerra Freda, que va enfrontar els Estats Units i l'URSS. Es diu Guerra Freda perquè les dues grans forces enfrontades EUA i la URSS, juntament amb els seus respectius aliats, no es van encarar directament sinó que era una guerra basada en la mútua amenaça de començar una Guerra Nuclear. Un altre cop el punt de partida és la història real: la carrera armamentística entre el bloc comunista (URSS) i el bloc capitalista (EUA) on cap dels dos volen cedir ni un centímetre. La modificació, però, que proposa *Watchmen* és que,

mentre la Unió Soviètica compta amb un gran armament nuclear, els Estats Units tenen a més l'ajut del Dr. Manhattan, l'únic superheroï amb realment poders sobrehumans. Però, amb l'ajut o sense de superheroï, tots dos poders tenen –com succeïa realment i continua passant- la capacitat d'iniciar una III Guerra Mundial que porti a la destrucció de la humanitat. Una autodestrucció que en el còmic se'ns presenta com a imminent .

Aquesta amenaça imminent està representada en el còmic per un element que apareix des de les primeres pàgines: **el Relotge** del Judici Final, un rellotge simbòlic on la mitjanit és el punt representatiu de la destrucció total de la humanitat. Doncs bé, en els anys vuitanta degut al imminent enfrontament i convulsió continua entre les dos potències el rellotge marca uns pocs segons de la mitjanit. Utilitzant aquest recurs Moore aconsegueix transmetre l'ambient asfixiant que es vivia quan va crear *Watchmen*: la consciència que qualsevol nit pot ser l'últim dia de l'espècie humana.

2.5 Sinopsi

Watchmen no és un còmic típic, en les seves pàgines saltem de *flashbacks* en *flashback* per els anys 30 fins els anys 80 que és on es desenvolupa la majoria de la trama i també és un metacòmic⁸ per diferents raons:

- Entre cada capítol hi ha fragments d'autobiografia dels personatges, arxius policials, una editorial d'una revista de dretes...

- També entre les seves pàgines hi ha un noi que llegeix el còmic de *Relats del Navili Negre* en ell ens conta la desventura d'un naufrag que intenta tornar a casa per poder avisar la seva família de la imminent arribada del Navili Negre un vaixell habitat per uns pirates despietats. El còmic dins del còmic ens informa i comenta sobre els esdeveniments que tenen lloc a *Watchmen*. (Ex.: Amenaça del Navili Negre = Amenaça de la Guerra Nuclear).

⁸ En *The Art of Comics: A Philosophical Approach* els autors Aaron Meskin i Roy T. Cook expliquen que un metacòmic és un còmic sobre còmics en algun sentit. Alguns exemples de metacòmic són quan algun personatge és conscient que està dins del còmic (Deadpool) o que dins del mateix còmic hi ha un altre còmic (*Watchmen*).

Meskin A.; Cook R. (2011) *The Art of Comics: A Philosophical Approach*. Hoboken (Nova Jersey): Wiley-Blackwell

· Durant el còmic es parla de còmics. Alguns personatges són arquetips de passades èpoques dels còmics com explicaré en l'apartat de personatges.

Tot i la multitud de trames que conté el còmic (la majoria són *flashbacks* que expliquen el passat dels personatges principals) hi ha una història que és la principal on totes les subtrames, convergeixen en la principal:

En els anys 30-40, en una realitat alterna de la terra, un grup de justiciers emmascarats anomenats Minutmen intenten imposar justícia contra lladres i diferents malfactors. Tot i això, al pocs anys el grup queda desintegrat com a conseqüència de l'intent de violació a la primera heroïna Espectre de Seda per part del Comediant; un altre factor fou la mort d'un dels seus integrants; així com la seva alta eficàcia contra els emmascarats dolents, aquest s'exhaureixen, produint-se la desaparició definitiva del grup.

Anys després apareix una nova generació d'emascarats en busca de justícia, anomenats Watchmen que és consoliden gràcies a treballar per al govern d'Estats Units, ajudant-los a guanyar la Guerra de Vietnam. Però la traïció arriba quan Richard Nixon, el president, dicta la *llei Keene* que els prohibeix fer d'herois.

Watchmen comença amb l'assassinat del Comediant a mans d'una misteriosa persona amb grans dots atlètiques. Rorschach, que tot i la *llei Keene*⁹ segueix exercint de justicier, investiga el cas arribant a la conclusió que hi ha un complot per matar als membres de Watchmen. Ell intenta convèncer als exmembres del grup, sense sort alguna, fins que intenten atemptar contra la vida d'Ozymandias sense èxit i això sumat a la sobtada mort de Moloch (antic enemic del grup) activa les alarmes al grup i alguns decideixen ajudar a Rorschach amb la investigació.

Mentrestant la tensió de la Guerra Freda entre els Estats Units i la URSS va augmentant fins al punt que el rellotge del judici final està sols a cinc minuts de la mitjanit.

⁹ Aprovada pel senador John Keene l'any 1997 aquesta llei prohibeix i il·legalitza qualsevol forma de vigilància i justícia per part de emmascarts.

Més tard és descobreix que l'assassí del Comediant i el que va intentar atemptar contra Ozymandias és el propi Ozymandias. Tot formava part d'un pla mestre per aturar la imminent Guerra Nuclear. El seu pla era matar un nombre de persones per a què els governs deixessin de banda els seus enfrontaments i així no destruir el món. El seu pla es duu a terme deixant 3 milions de morts, que segons Ozymandias no és res comparat amb el que haguessin pogut arribar a ser si la Guerra hagués estat realitat.

En un últim acte Rorschach amenaça a contar la veritat al món sencer, cosa que al Dr. Manhattan no li sembla bé, ja que creu que Ozymandias ha actuat bé, acabant així amb la vida de Rorschach.

2.6 Personatges principals

La intenció de Alan Moore en *Watchmen* era crear personatges amb pensaments radicalment oposats entre ells i així el lector podria triar ell mateix quin de tots els personatges anava més a la par amb el pensament d'un mateix.

Alguns dels personatges estan inspirats en els superherois de Charlton que va adquirir DC per l'època.

El Comediant: Tot i morir just al principi de *Watchmen*, és un personatge recurrent als diferents flashbacks que hi ha (ell és l'únic dels personatges que ha estat als dos grups de superherois). És un personatge violent, brutal, masclista, nihilista i fins i tot li diuen nazi. S'uneix al govern dels Estats Units sols per anar a Vietnam a matar gent.

Rorschach: El seu nom ve donat pel test de Rorschach. Una tècnica utilitzada en psicologia per avaluar la personalitat a partir de làmines amb dibuixos sense significat per si mateix basades amb el reflex de taques de tinta. I és que la màscara que tapa el rostre de Rorschach té el disseny de les làmines del test i canvia segons l'estat d'ànim del portador. És un personatge que viu al marge de la llei, molt profund psicològicament i amb molt fosc origen.

Dr. Manhattan: El Dr. Jonatan Osterman és Déu a la terra, literalment. De color blau, aquesta divinitat té tots els poders imaginables. Tot i tenir un origen terrícol a cada cop es sent més allunyat de l'espècie humana i de tots els que l'envolten.

Ozymandias: El seu nom té origen en el famós poema de Percy Bysshe, que tracta la naturalesa efimera de l'imperi titulat amb el mateix nom que ell. És l'home més intel·ligent de la terra i és tan ràpid que pot parar les bales. Adrian Veidt (Ozymandias) utilitza al 100% la seva capacitat cerebral. Començà sent un filantrop però és un personatge amb molt de recorregut en la història.

Mussol Nocturn: Daniel Dreiberg és el segon Mussol Nocturn. El personatge està basat en Blue Beetle dels còmics de Charlton, però ve a ser una sort de Batman, apareix com el personatge moralment més *humà*.

Espectre de Seda: És la filla de la primera Espectre de Seda, Sally Jupiter. Un personatge complex, amb molts entrellats oberts ja que ha de lluitar amb els fantasmes del passat de la seva mare, els quals repercuteixen en la seva existència, i a la vegada, com a actual parella sentimental del Dr. Manhattan, ha de desplegar sentiments molt controvertits.

2.7 Després de *Watchmen*

Watchmen fou un rotund èxit, fins i tot va aconseguir que DC tingués més vendes que Marvel en aquell moment, i això no es podia desaproveitar. Varies foren les reedicions que es van fer de l'obra i fins i tot es van incloure els personatges de *Watchmen* en un joc de rol que tenia DC sobre els seus superherois.

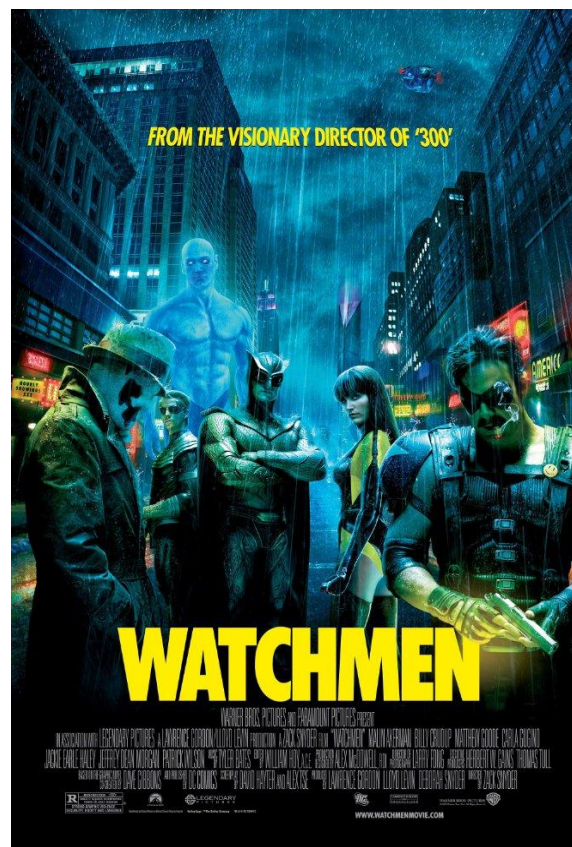
Però la gran expansió de l'univers *Watchmen* no va arribar fins 2008, el pas del còmic a la gran pantalla. L'encarregat de dur-ho a cap va ser el director americà Zach Snyder, famós sobretot per la seva adaptació del còmic *300* de Frank Miller al cine.

No era el primer treball de Moore que s'adaptava al cinema, abans havien sigut *La lliga dels homes extraordinaris* (última pel·lícula on actua Sean Connery), *V de Vendeta...* totes amb un resultat regular. Moore diu que fa les seves obres per a què

siguin impossibles de reproduir en termes cinematogràfics i que fer-ho és sols un capritx de Hollywood per fer diners. Tot i creure que el guió era fidel al còmic, Moore va dir que no veuria l'adaptació. Gibbons per la seva part va dir que podia sortir una bona pel·lícula que reflectia l'essència del còmic.

L'any 2012, DC decidí traure una nova línia de còmics basada en el mateix univers, anomenada *Before Watchmen*, en la que s'indaga en els orígens dels personatges de l'obra original de Moore i Gibbons.

En el panorama actual HBO (canal de televisió) està preparant una sèrie de *Watchmen* amb Damon Lindelof (co-creador de *Lost*) com a màxim responsable.

Imatge 2: Pòster original de la pel·lícula.
Font: Google Imatges

3. WATCHMEN I LA FILOSOFIA

La trama del còmic, juntament amb l'enfocament i pensament que Moore li dona als superherois, fan que durant el còmic i sobretot davant de la imminent autodestrucció de la Terra es plantegin una sèrie de qüestions filosòfiques en les quals vull aprofundir, relacionant els personatges de l'obra amb diferents teories ètiques que tracten qüestions similars a les dels personatges.

La qüestió principal seria veure com actuen els diferents personatges davant d'aquesta imminent arribada de l'apocalipsi. Davant d'aquesta situació, el meu objectiu és analitzar com actuen o actuarien els diferents personatges des d'un punt de vista filosòfic o ètic.

Però, per què les respostes que donen els protagonistes de *Watchmen* tenen un interès filosòfic? Doncs, perquè les diferents propostes que plantegen els personatges es poden relacionar amb corrents filosòfics concrets. Per una part, el Dr. Manhattan i El Comediant representen dues versions del nihilisme de Nietzsche; Ozymandias i El Mussol Nocturn recorren a l'utilitarisme com a justificació ja sigui el de Bentham o el de Mill respectivament; i finalment Rorschach representa una visió dogmàtica i deontològica del Bé que ell identifica un poc platònicament amb els superherois. Aquest darrer s'apartaria de la discussió encarnada pels altres quatre en què es parteix d'una concepció relativista dels criteris que han de guiar la conducta humana, tot i les variacions que presenten i que estudiaré a continuació.

3.1 “El superhome existeix i és americà”:

Dr. Manhattan i Nietzsche

Del llatí *deus*: ”Ser suprem que en les religions monoteistes és considerat creador del univers”. Definició proporcionada per la RAE que li va com anell al dit al personatge del Dr. Manhattan. A primera vista és així, un ser superior amb la capacitat de crear universos. Però el totpoderós Dr. Manhattan va un pas més enllà, ja que en el univers nietzscheà del món de *Watchmen* Déu ha mort.

L'origen d'aquest ésser extraordinari comença amb una tragèdia: Un dia en els laboratoris de física nuclear el Dr. Jonathan Osterman, en busca del rellotge que li va regalar el seu pare, es queda atrapat en un camp intrínsec (una espècie de camp magnètic potenciat dissenyat per sostreure partícules d'un patró atòmic, deixant intacte el patró electromagnètic governant) el qual s'activa quan entra per agafar el rellotge. El doctor queda trossejat per la força del generador del camp i mor en l'acte.

En els següents mesos hi ha aparicions estranyes en els laboratoris. Com si d'un *poltergeist* es tractés. Primer apareix un sistema nerviós animat, dies després un sistema circulatori i per últim un cos amb sistema muscular. Aquestes aparicions sols duren uns instants. Fins que apareix per fi el Dr. Jonathan Osterman, aquest cop més fort, més alt, nu i blau.

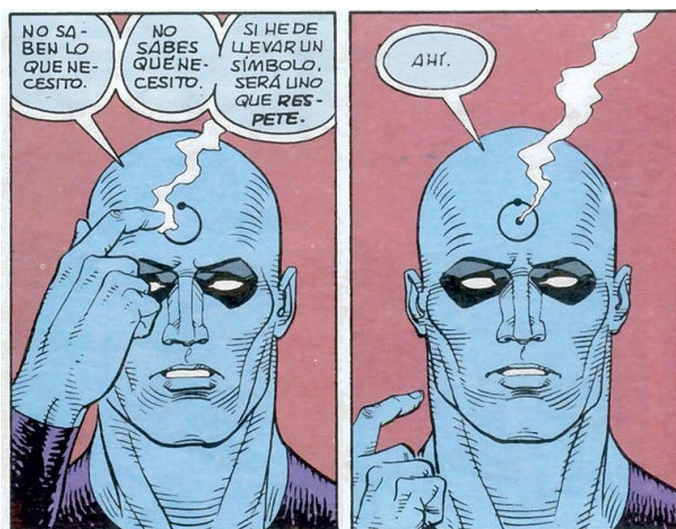
“Déu existeix i és americà” aquesta és la carta de presentació del nou Jonathan Osterman a l'exterior. El govern el vol utilitzar amb fins armamentístics i així serà, fent-lo servir per guanyar la guerra de Vietnam, per plantar cara al poder nuclear de la URSS i per a què Nixon pugui seguint dirigint el país. Convertit ja en un superhome clàssic de còmic, un nou ésser que s'esdevindrà com un nou Messies per a la humanitat.

Pren el seu nom del Projecte Manhattan (1939-1946), nom en clau d'un projecte d'investigació científica que tenia com a objectiu el desenvolupament de la bomba atòmica. El nou ésser, capaç de controlar tot l'espai i el temps, s'anomenarà Dr. Manhattan.

Però ell no serà el superheroi modèlic i clàssic que tots esperen, perquè ell és diferent, ell és un superhome nietzscheà. Tot comença amb una creixent desvinculació amb els models de superheroi preestablerts de la humanitat. Per exemple, no accepta la proposta d'una agència de publicitat de portar un uniforme amb el símbol d'àtom, ja que usualment s'identificava els superherois amb un símbol determinat (la “S” amb Superman, el raig amb Flash, una aranya amb Spiderman...), però per ell aquest símbol manca de sentit, per això diu “si he de tenir un símbol, serà un que jo respecti”¹⁰. I, seguidament, amb el seu dit es grava al front el símbol atòmic de l'hidrogen (principal component de la bomba atòmica) ja que li és indiferent que la gent el reconegui o no .

¹⁰Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg.122

Aquí comença la desvinculació del Dr. Manhattan amb la humanitat, on sols el seu amor per la superheroïna Espectre de Seda el farà romandre a la Terra.

Imatge 3: Vinyeta on el Dr. Manhattan és gravat al cap el símbol de l'hidrogen. Font: Google Imatges

Aquesta desvinculació amb la humanitat, el fa passar d'un superheroï modèlic a ser el superhome de Nietzsche i estar directament relacionat amb un altre dels conceptes claus de Nietzsche, dins del qual adquireix sentit el terme de superhome: el nihilisme.

Però qui és Nietzsche? Nietzsche és un filòsof alemany, que va néixer al 1844 i va morir l'any 1900, després de gairebé deu anys de vida vegetativa a causa d'una malaltia progressiva. Una malaltia que va marcar la seva vida i també la seva filosofia, sempre al límit entre la lucidesa i el deliri. La qual, a diferència de la filosofia sistemàtica anterior, dona més protagonisme a les imatges que a l'argumentació racional i coherent d'una suposada veritat. Per això, termes com nihilisme o el de superhome –que adquireix sentit a partir del concepte de nihilisme– no tenen en ell un significat fix. Perquè el model de la seva filosofia no és altre que l'art, Nietzsche intenta convertir la vida i la seva filosofia en una obra d'art i per això defuig qualsevol intent de suposada objectivitat o coherència

Però tot i que l'art sigui l'essència de la seva filosofia; això no significa que es tracti d'un pensament contemplatiu. Altrament el pensament nietzscheà és altament

crític, fins i tot arriba a titular un dels seus llibres *El crepuscle dels ídols. Com filosofar a cops de martell*. L'objectiu fonamental d'aquesta filosofia crítica, d'aquest pensament a cops de martell, seria mostrar la decadència de la civilització occidental des dels seus orígens platònics i cristians fins a, especialment, la Il·lustració. Perquè per a Nietzsche, tots els elements que caracteritzen aquesta civilització: la cultura, la religió, la filosofia, la moral, la ciència...Tot, són signes de la seva decadència i com, en l'apocalipsi nuclear de *Watchmen*, són les llavors que porten a la destrucció de la humanitat en allò que realment té de més valuós: la seva creativitat; però també la seva voluntat de domini. Perquè per a Nietzsche l'autèntic ésser humà seria com un guerrer artista que només vol en essència imposar-se i crear ficcions. Però la cultura occidental sempre hauria intentat limitar, constrènyer aquests instints per mitjà de valors artificials com la religió primer o la raó després. Una negació de la humanitat en mans dels qui diuen que se l'estimen més que ningú, que ell descriu com a nihilisme, la voluntat de no-res que nega l'essència de la vida per sotmetre-la, com deia abans, a valors ficticis que hem oblidat que ho són.

I com s'oposa Nietzsche a aquesta destrucció de l'autèntica essència de la humanitat?, com s'oposa, en definitiva, al nihilisme imperant des dels temps de Sòcrates fins l'aparició de la democràcia? Doncs, proposant un propi model de nihilisme que a cops, com a *Ecce homo*¹¹, anomena *nihilisme actiu* per diferenciar-lo del *nihilisme passiu* a què s'oposa. Aquest programa tindria dos passos fonamentals i, segurament, és en el seu llibre *Així parlà Zaratustra*¹² on millor s'explica. El primer pas d'aquest doble programa nihilista consistiria en la destrucció ara dels valors artificials que deia definien la cultura occidental, en tots els seus àmbits esmentats: la moral, la religió, la ciència, la filosofia etc. Com? Doncs desvetllant en quins enganys es basen les seves suposades veritats. Un engany que en *Així parlà Zaratustra* es resumeix en l'anunci des de les seves primeres pàgines que Déu ha mort perquè l'hem assassinat nosaltres; però que continuem vivint com si encara existís. Què significa això? Doncs que Déu ha estat assassinat perquè la societat il·lustrada ja no pren Déu com a mesura de totes les coses; sinó el mateix ésser humà. Tanmateix, això no ha suposat una vertadera negació de la pretensió de donar un sentit moral a l'existència; sinó només s'ha substituït per altres idees com ara la raó, el progrés o la humanitat. I aquesta és la seva crítica específica a la

¹¹ Nietzsche F. (2011). *Ecce Homo: Cómo se llega a ser lo que se es*. Madrid: Alianza Editorial

¹² Nietzsche F. (2011). *Así hablo Zaratustra*. Madrid: Alianza Editorial

Il·lustració i la modernitat que serien per a Nietzsche blancs especials, com deia, de la seva crítica. Perquè aquests moviments s'haurien plantejat en inici com a propostes d'emancipació dels antics valors religiosos; però en realitat ens haurien fet caure en nous valors que neguen igualment la nostra essència ara en nom de la raó, la democràcia o l'ètica.

Nietzsche, en canvi, proposa que, si Déu ha mort, també s'han de deixar endarrere tots els valors absoluts, per tal que l'ésser humà no vegi reduïdes les seves possibilitats d'obrar i pensar i esdevingui creador del seu propi destí i valors. Encara que això signifiqui assumir que la vida no té cap altre sentit que ella mateixa. I aquest és, precisament, el segon moviment del seu nihilisme. Una proposta d'una nova taula de valors, basats en l'afirmació sense restriccions de la vida i la voluntat de domini, entre els quals destaquen la voluntat de poder, l'etern retorn i el superhome. conceptes que ara, tot seguit, explicaré:

Si energia, potència i força són per a Nietzsche qualificatius de la vida, aleshores la voluntat de poder té com a objectiu l'exaltació d'aquestes qualitats, elevant així la vida i la seva qualitat. La voluntat de poder és el múscul de la vida i si aquest múscul és fort la vida serà forta, al contrari de què si fora dèbil, en aquest cas li correspondria una vida dèbil. La voluntat de poder és l'energia vital que ens porta a actuar de manera correcta segons el pensament d'un mateix. És l'entusiasme, l'ímpetu, l'empenta que ens portar a fer determinades accions que ens fan adquirir poder sobre un mateix.

Per altra banda, l'etern retorn significaria una idea contrària al de la salvació religiosa segons la qual partim d'un moment inicial (vida) i tendim cap a un moment final (mort) que conclourà amb tot. Per Nietzsche qualsevol fet es pot repetir fins l'infinit, la vida no té cap inici ni cap final, on sempre tornarem a començar el que ja hem viscut.

Finalment, el superhome (*Übermensch* en alemany), vindria a ser un superhumà (no confondre amb l'heroi de còmic americà), és el que va més enllà dels pensaments occidentals sobre l'humà i com és aquest. És un ésser que assumeix radicalment la Mort de Déu i per tant que la vida es basa solament amb voluntat de poder i etern retorn. És un ésser despietat, violent i creatiu. En cap cas es pot relacionar amb l'idea d'una raça superior, com van fer així els nazis amb la raça ària perquè per a Nietzsche és entès en

termes radicalment individuals i no, com el nacionalsocialisme, com un poble superior. A més, el superhome és un projecte de futur de Nietzsche, no és una realitat donada, sinó que és un projecte possible.

Però com podem arribar al superhome nietzscheà? Nietzsche per explicar-ho ho fa utilitzant el fragment d'*Així parlà Zaratustra, Les tres transformacions*, l'analogia de la triple metamorfosi:

Primer de tot ens trobem amb el camell, que carrega i és submís amb els valors cristians i tradicionals, és com el cristià que carrega amb la creu on crucificaren a Jesucrist. El camell és el culpable de portar a Occident el nihilisme passiu i ha de ser destruït. L'encarregat d'assassinar-lo serà el lleó, el qual és la següent transformació.

El lleó es rebel·la enfront de tot el preestablert en la cultura d'Occident, destruint tots els seus valors. El lleó és qui predica a *La Gaia Ciència* "Déu ha mort i som nosaltres qui l'hem mort"¹³. Déu ha mort i és mort perquè el lleó, que negava tot el que Déu representava i deia, l'ha assassinat. Representa el primer pas del nihilisme actiu (el segon pas és el creatiu, que el lleó encara no ha aconseguit), que ha acabat en la cultura espiritual dels Déus i ha eliminat la seva figura de la societat.

Es vol venjar de qui, en el passat, li han fet carregar amb els ideals del totpoderós, amb els valors inútils... Es vol venjar del camell el qual l'ha destrossat lentament tant de temps. Però l'esperit de venjança a la vegada és el *handicap* del lleó, ja que el cega i per aquesta ceguera és incapaç de crear valors nous per això serà necessària una altra transformació.

L'última transformació esdevé el pas de lleó a xiquet. El xiquet és pura innocència, no està contaminat ni per la religió ni pels valors de la cultura occidental, gràcies a això el xiquet serà capaç de crear els seus propis valors, per a cada situació, per a cada instant. D'aquesta manera ens portarà a l'oasi en el desert que representa el superhome de Nietzsche en un món malaltís.

En el món de Moore, aquest oasi, en un panorama de guerra imminent, és el Dr. Manhattan, però serà capaç d'arribar al nivell del superhome de Nietzsche?

¹³ Nietzsche F. (2001). *La gaya ciencia*. Madrid: Ediciones Akal

Perquè cal dir que, abans...de poder assolir l'estatut de Superhome Nietzscheà, el Dr. Manhattan ha sigut un dels *últims homes* de Nietzsche.

Un dels majors riscos de l'ésser humà que busca convertir-se en el superhome és el conformisme envers el que l'envolta, sent un ser menyspreable i massificat el qual no té res d'especial enfront dels seus iguals. Aquesta persona que ha caigut en la trampa és l'*Últim home*, un individu incapaç de generar el seu propis valors, que se sotmet a l'esclavitud i es resigna amb el que té.

Això li ocorre al Dr. Jonathan Osterman (abans de transformar-se en Dr. Manhattan) durant dos cops en la seva vida:

La primera, als 16 anys quan el seu pare, que era rellotger, després de conèixer fets com la demostració de la teoria de la relativitat d'Albert Einstein i el llançament de la bomba atòmica sobre Hiroshima, diu que ser rellotger és ser un inútil ja que amb tots els avanços del moment la professió s'ha quedat obsoleta. Decideix així que el seu fill ha de estudiar física nuclear perquè ho considera el futur. Aquí és on realment comença la seva transformació, quan el seu pare pega un cop a la taula llançant tots els estris de rellotger que està utilitzant Jonathan i li diu que per molt que per la seva cultura estigui estipulat que el fill treballés del que fa el seu progenitor, ell no seguirà aquesta corrent, ell serà físic nuclear. Una professió que en el moment no tenia gran fama però Osterman va assumir perquè li manava el seu pare.

La segona, li ocorre quan està treballant com a físic nuclear, la gran dificultat que té el treball i la dificultat per poder arribar implica un esforç considerable, la renúncia a tot el que ell desitja. Per a Nietzsche aquest treball seria una trava per poder arribar al superhome ja que el mantindria encadenat, podríem considerar aquesta submissió un nou obstacle per a la seva transformació.

Osterman es converteix en l'individu incapaç de generar els seus propis valors, sotmès a l'esclavitud i resignat al que té, portant-lo a ser un Últim Home Nietzscheà, però el que esdevé en els laboratoris el porta cap al camí com del superhome gràcies a l'accident que el transforma en l'ens blau i poderós que és el Dr. Manhattan.

Encara que possiblement aquests esdeveniments en un primer moment l'encadenen de nou a interpretar un nou paper subjugat ja que les seves aventures inicials com a Dr. Manhattan, seguint amb el camí marcat en la seva etapa de físic, actua com a superheroï modèlic. Aquest superheroï modèlic segueix sent el camell de la triple metamorfosis (tampoc seria una fase digna d'admiració per Nietzsche) ja que l'únic que fa es acatar allò que els valors morals establerts li dicten (per exemple sobre el bé i el mal, valors cristians inculcats per la tradició).

Però això canvia ràpidament, quan degut a treballar per al govern dels EUA, l'envien a la guerra de Vietnam, on presència veritables barbaries, algunes ocasionades per ell mateix i allí és quan canvia el seu pensament de camell. Perquè, quan es troba amb el Comediant en un bar, arriba una vietnamita embarassada, dient que el Comediant és el pare i que com se n'encarregaria del fill un cop acabada la guerra. El comediant, en un acte de violència desmesurada dispara a la dona i al seu fill. Al seu costat el Dr. Manhattan, l'home més poderós de tots els temps, el déu dels nostres temps, el que ha canviat la nostra història, resta immòbil i la pregunta que ell es planteja no és "Com és que no l'has salvat?" sinó que seria un "Per què he de salvar-los" pot sonar molt inhumà, a mi m'ho pareix, però que em deu aquella dona, perquè he de seguir uns valors que no són meus? Perquè he d'ajudar a sers inferiors a la meua persona? La resposta comuna seria un perquè és el moralment correcte. I Nietzsche diria irat aquests valors són una falòrnia! Ens vénen imposats per uns pensadors occidentals que ens estan fent podrir i el que ha fet el Dr. Manhattan ha sigut un gran pas, un pas cap al superhome perquè, enfront a l'acte de salvar a la noia i al fetus -on trobaríem valors morals clàssics com l'amor a la humanitat, justícia, fins i tot a l'obediència, ell és nega a fer-ho, nega aquests valors i es rebel·la enfront d'ells i en el mateix instant crea un nou valor, el valor de "perquè he de fer-ho si no ho vull fer". D'aquesta manera, passa ràpidament per les tres metamorfosis en busca de ser finalment el superhome Nietzscheà.

Però hi arriba finalment al grau de superhome de Nietzsche? Per respondre aquesta qüestió compararé al Dr. Manhattan quan està al temps actual en el còmic (no

en *flashbacks*) amb deu característiques de l'*Übermensch* extretes del llibre *Crepúscle dels ídols*¹⁴:

1. Menysprea l'instint de conservació, supervivència (propri dels febles, dels cadàvers vivents). Estima el risc

Partint de la base que el Dr. Manhattan és immortal i omniscient cal dir que ell no segueix cap instint de conservació ni de supervivència, a més ell menysprea aquests instints quan estan presents en els seus inferiors. Això es veu molt clar en la carnisseria que es va produir a Vietnam, on el Dr. Manhattan mata militars i civils, sent l'assassí de desenes de vietnamites innocents que, tot i pregar-li clemència no es van deslliurar de la seva força sense frens. Tot i així no se sent culpable en cap moment de la història, fent que la primera part de la característica sigui present en ell perquè ho mata tot i ni els precés per sobreviure dels enemics l'afecten, ja que per ell la supervivència no és res.

Una altra situació que exemplifica la seva llunyania de la humanitat i dels seus instints és quan, en un moment àlgid de la Guerra Freda i amb la imminència d'una Guerra Nuclear el Doctor fuig a Mart degut a una dura entrevista a la televisió on li recriminen el fet de que persones que han estat al seu voltant, durant la seva vida, han tingut o tenen càncer. Ell escapa d'aquesta incomoda situació auto exiliant-se al planeta vermell on crea un palau amb una corrent innovadora, fet que correspondria amb la característica que he exposat abans, la naturalesa poc expressiva i poc emotiva fan que el Dr. Osterman sigui un personatge introvertit, solitari i aïllat. Dit això, ell no estima el risc a conseqüència que el risc és una cosa molt humana i ell cada cop se sent més aliè a la raça humana, el que significa que, malgrat que en allò principal compliria la primera característica del superhome nietzschia, el seu perfil no s'ajusta exactament al que diu la primera característica del superhome.

2. Ateisme radical. Ni Déu ni Veritat. No creu en valors universal, el superhome creu, i molt, però només en els seus propis valors. Ell és la seva religió

"No crec en Déu, i si existeix, definitivament no sóc como ell"¹⁵ d'aquesta manera intenta explicar *in extremis* que ell segueix sent Jonathan Osterman i no una

¹⁴ Nietzsche, F. (2009). *Crepúscle dels ídols*. València: Ediltide

deïtat. Per molt que no cregui en déu no és un ateu radical, per ser un ateu radical hauria d'assumir la Mort de Déu, però això no és possible perquè està rodejat de catolicisme i de la idea del Déu cristià. El que acabo d'exposar és una expressió del seu pensament en un dels recurrents *flashbacks* que utilitza l'obra de Moore per expandir més el transfons dels personatges, per comprendre millor el pensament. Quan es trasllada a Mart per crear el seu propi món, Manhattan s'ha separat de la seva parella, intentant allunyar-se d'aquesta manera del pensament cristià i volent arribar així a l'assimilació de la Mort de Déu. El que significa que el nou Dr. no creu en veritats, s'ha desempallegat del poder dels Estats Units, ja no juga als superherois amb els Watchmen i és autònom, no depèn de ningú, solament d'ell.

A diferència dels triomfants superherois americans clàssic (Superman, Spiderman, Ironman...), que utilitzen valors socials preestablerts com a mitjà de l'èxit, el Dr. Manhattan en crea de nous. Qualsevol persona davant la situació del Dr. Manhattan quan l'acusen de causar càncer seria sentir compassió, culpa, remordiment, solidaritat, tristesa doncs també va ser humà, en canvi sent mandra d'afrontar la culpa, prefereix marxar i no assumir aquesta responsabilitat. Ell no creu, ell crea. Un demiürg, déu creador, ell és la seva religió. En conseqüència, aquest segon atribut del superhome nietzschian també seria aplicable a Dr. Manhattan.

3. Incorpora el patiment i el dolor com una part més de la vida, com un element que l'enriqueix

Ell neix de la seva pròpia tragèdia, carrega amb la seva pròpia mort i amb la de la gent que l'ha envoltat, ell sap el que és la mort, ell ha estat amb ella i no li importa. És causant de més problemes que la resta de superherois junts, solament per estar allí. I això no ha empitjorat la seva vida sinó que tots aquest actes l'han fet ser més blau, més Dr. Manhattan, més aliè a l'espècie humana, més ell.

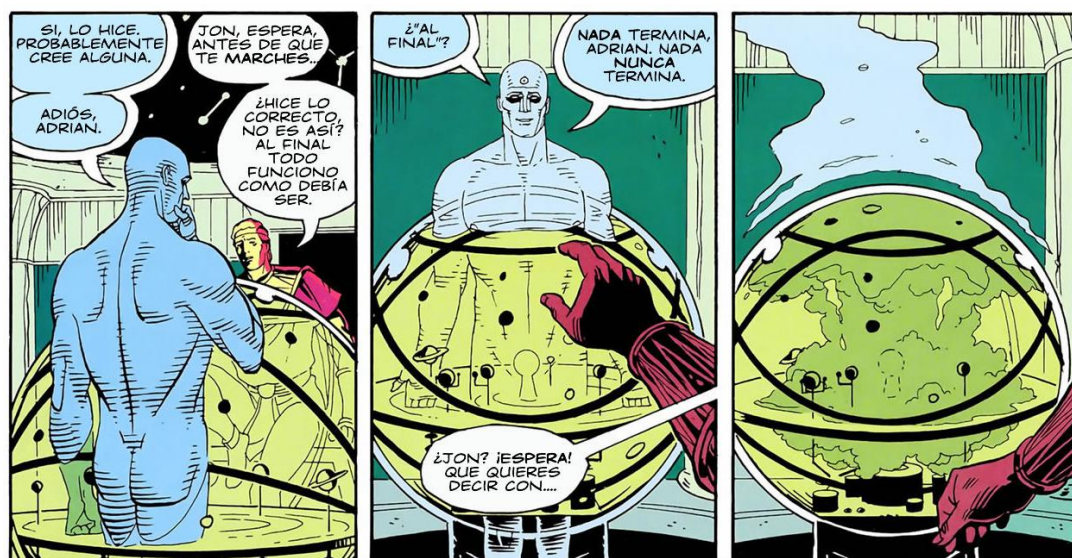
4. Fa cas omís dels prejudicis de la gent. Se situa més enllà del bé i del mal, perquè ell és el seu bé i el seu mal

Aquesta característica també seria pròpia del Dr. Manhattan, partint de la base que no envelleix i és immortal, s'ha quedat amb el cos atlètic del Dr. Osterman -el qual és

¹⁵ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg. 121

digne d'una escultura hel·lenística- i per molt que sembli tenir 25 anys en té bastants més i sortir amb una noia jove, després d'haver deixat a la seva muller, no està ben vist per la societat. Li és indiferent, prefereix l'amor carnal a l'amor del poble. Els prejudicis per a ell són un ressò dèbil que no arriba a les seves blaves orelles. Fins i tot a les acaballes del còmic diu “els assumptes humans no són de la meua incumbència”¹⁶ per acabar de reafirmar-ho.

Després de la massacre produïda per Ozymandias per aturar la guerra, aquest li pregunta al doctor Manhattan si el que ha fet finalment és correcte i ell li diu “Al final? Res acaba Adrian. Res acaba mai”¹⁷. S'esfuma en busca d'una galàxia menys complicada. En aquesta seqüència de tres vinyetes Moore és capaç de picar l'ullet a l'etern retorn “Res acaba mai”, separa al Dr. Manhattan totalment de la humanitat i ens fa entendre que el bé i el mal per ell són coses insignificants.

Imatge 4: Vinyeta del còmic on Dr. Manhattan se'n va de la Terra. Font: Google Imatges

5. No creu en la igualtat però sí en la diversitat i la diferència

“[...] I per mi l'home més intel·ligent del món no és més important que la termita més intel·ligent de la Terra” digué el Dr. Manhattan”¹⁸.

¹⁶ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg.409

¹⁷ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg 409

¹⁸ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg. 400

Per poder arribar a saber si ell tampoc creu en la igualtat, tal com ho fa el superhome nietzscheà, cal fer la distinció dels dos tipus d'ésser que ell creu que hi ha. Per una banda, està ell que és l'únic ésser que ha evolucionat i també és l'únic, segons ell, digne d'admiració, després està la resta d'éssers vius que són iguals d'inferiors als seus ulls. D'aquest pensament extraïem que ell no creu que hi hagi igualtat entre els dos blocs d'éssers vius, però sí que hi ha igualtat entre els éssers vius inferiors. Per altra banda, sí que creu en la diversitat i la diferència, ja que no tracta a tots per igual, a l'Espectre de Seda l'estima, odia a Rorschach, menysprea a Ozymandias i s'estima a ell mateix.

6. No és partícep del món públic, és un solitari. Mentre la gent corrent busca el seu pastor, ell busca la manera d'escapar d'ell

En el Dr. Manhattan les persones busquen la resposta del "Hi ha alguna cosa per sobre de nosaltres?". Religions com la cristiana responen a aquesta pregunta amb l'idea del Déu, però ell, com ja he dit abans, no s'identifica amb la idea que ell és una espècie de Déu, perquè ell és el seu propi Déu i vol escapar de religions com el cristianisme que l'encasellen com el seu Déu, perquè ell, a l'igual que el superhome de Nietzsche, no vol formar part del món públic des de fa temps, ja va sortir prou malparat quan el van recriminar en una televisió de ser el causant del càncer de persones properes a ell.

És que ell no entén les persones. Per exemple, amb la seva parella, l'Espectre de Seda, després que el Dr. Manhattan intentés evitar l'assassinat de Kennedy, van discutir i ella li digué "Jon, entens com encaixa cada puto àtom en aquest món però no ets capaç d'entendre a les persones!"¹⁹ fet que evidencia que no es pot relacionar amb la gent d'una manera normal, fent que estigui sol en quasi tots els moments.

Si abans ja hi havia indicis de que era un solitari, per exemple quan divideix el seu cos en còpies per poder satisfer les necessitats sexuals de la seva parella mentre ell està investigant en el seu laboratori, ara, al final del còmic, se'n va a una galàxia on no hi hagi cap tipus d'humanitat present. No és perquè sigui un llop solitari, ja que ell va més enllà, ell no necessita a ningú perquè ell ho és tot.

¹⁹ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg. 81

7. Ni crítica ni es queixa. No nega, crea i el creador no pot concentrar-se en la destrucció

El Dr. Manhattan compleix aquesta característica del superhome a la perfecció, en cap moment del còmic, se'l veu queixant-se de res, ni de l'homicidi de milions de persones, ni de la mort del Comendiant, ni que el seu excompany el Mussol Nocturn mantingui relacions amb la seva parella Espectre de Seda. En cap d'aquestes situacions expressa cap queixa i és clar que un humà en trauria de queixes d'aquests casos. Ell sols vol que passin les coses, troba el moment per lliurar-se de la seva àncora, la Terra. Finalment ho aconsegueix, gràcies a utilitzar les acusacions en contra seva al programa de TV com una mena d'excusa per abandonar-la, però no arriba a justificar-se directament perquè és la màxima autoritat en la terra. És a dir utilitza coses que serien negatives per a qualsevol humà com a vehicle per crear, ja que possiblement va a una altra galàxia a crear un nou món.

8. La vida es torna experiment personal, aventura

Degut al seu inquantificable poder, el qual el pot el fer veure tan passat com futur, dominar la matèria en tots els seus nivells, fer el que un vulgui en conclusió, la vida per ell no té sentit, el coneixement absolut és el seu handicap per a què la vida pugui ser una aventura tal com podríem entendre nosaltres.

En tot cas buscar el màxim dels seus poders i la seva optimització, si que seria una forma d'experiment personal ja que el Dr. Manhattan en veritat es un ser relativament nou i que no sap com funciona ell mateix en la seva totalitat per exemple, en el còmic quan la seva parella descobreix que ella està fent l'acte sexual amb una còpia de Manhattan ni ella mateixa sabia des de quan era posseïdor d'aquesta habilitat. Ha sigut tasca seva el aprendre a controlar i saber com funcionen els seus poder: "Reconstruir el meu cos després de la desintegració del meu camp intrínsec va ser el primer truc que vaig aprendre [...]"²⁰.

Cal recordar que el Dr. Manhattan és en certa part el Dr., Jonathan Osterman, llicenciat en física nuclear, és a dir, un científic i tot i evolucionar a un cos de color blau ell segueix, en el panorama científic, exercint uns dels papers molt rellevant. I un

²⁰ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg. 400.

experiment, per a un científic no és una aventura? Si creiem que la resposta és afirmativa, el Dr. Manhattan compliria aquesta característica també.

9. Crea des del desig, no des de la raó ni la consciència

Aquestes dues característiques del superhome vénen a ser el mateix, és que en l'ànima s'imposi el desig carnal, l'ímpetu, l'apetit per damunt de la templança d'un mateix diferint de la idea que Plató tenia sobre com una ànima havia de ser. (Plató creia que l'ànima es dividia en tres parts i entre elles hi havia una harmonia perquè dirigia la part racional).

Osterman, és fill d'un rellotger i en la seva joventut va ser instruït per a què també ho fos, els rellotgers han de treballar amb eines i elements molt petits i això seria un paral·lelisme amb el fet que quan Osterman és ja de color blau treballa a nivells subatòmics.

I on vull arribar amb això? Osterman ha estat adoctrinat des de molt jove en un art, la rellotgeria és l'art de controlar el temps per mitjà d'un artefacte, i per molt que ell sigui finalment un doctor en física ell segueix tenint aquesta percepció del món des d'un punt de vista artístic i al obtenir els inquantificables poders que el fan ser el Dr. Manhattan aquesta percepció també augmenta, el seu únic objectiu és el crear.

Ozymandias després de l'holocaust produït per ell té l'ocasió de parlar amb Manhattan i entre les frases que diu cal remarcar aquesta: “[...] Sí, així és, potser que, creí alguna forma de vida”. Dos vinyetes després s'esfuma en busca d'una altra galàxia per crear alguna forma de vida. És la decisió més intel·ligent tenint en compte que a la Terra acaben de morir tres milions de persones i ell és l'ésser més poderós en la faç de la Terra? Doncs segurament la resposta seria, segurament, un no per nosaltres, però ell no es guia per les nostres conviccions sinó per la seva pròpia. Per tant podríem considerar la seva resposta racional, d'una racionalitat, això sí, deshumanitzada.

La raó platònica, aquesta que ens havia de portar fins a un edèn de coneixement humà és una mentida per a ell, una pedra pel camí de la creació. Dr. Manhattan en aquest sentit és el pastor de Nietzsche.

10. Es guia per la bellesa, no pel deure

El Dr. Jonathan Osterman, a diferència del seu alter ego, el Dr. Manhattan era un romàntic. La seva història d'amor amb Janey, la seva ex muller, no té res a envejar a les històries d'amor Hollywoodianes. Però degut a la seva reestructuració ell deixa la seva part romàntica per especialitzar-se amb la carnal, ja que ell és l'elegit per ser el superhome de Nietzsche.

D'aquesta manera actuarà, abandonarà a Janey per sortir amb la seva companya d'aventures superheroïques, la ja nombrada Espectre de Seda, una jove amb un cos atractiu, la qual enlluerna al nostre superheroi blau favorit.

L'amor que sent per Sally Jupiter que representa fogositat, erotisme, seducció, bellesa... Per damunt del que sent per Janey que representaria la paciència, el compromís, la fidelitat, la responsabilitat... és una bona metàfora de com el Doctor es guia per la bellesa per damunt de valors preestablerts en nosaltres tal com ho faria un superhome de Nietzsche.

Característiques del superhome que compleix el Doctor Manhattan	
1	No estima el risc (risc és massa humà) però si que menysprea instints com la conservació o la supervivència. ✓ / ✗
2	✓
3	✓
4	✓
5	No creu en la igualtat perquè ell es superior a tots però entre tots els altres éssers sí que n'hi ha, tot i que estableix alguna distinció. ✓ / ✗
6	✓

7	✓
8	✓
9	✓
10	✓

Observant la taula resum, podem apreciar que el Dr. Manhattan compleix la majoria de les característiques que va estipular Nietzsche sobre el seu superhome. Dr. Manhattan no compleix tot els paràmetres que comporten les característiques 1 i 5, no les compleix degut a la seva naturalesa física aliena a l'ésser humà i als valors que comporta ser un humà. Tant com el superhome nietzscheà com ell són una evolució de l'humà pròpiament dit, un estat superior, el superhome en un àmbit moral i el Dr. Manhattan en un àmbit moral i físic.

Els paral·lelismes entre els dos casos sembla clars, però... és finalment el Dr. Manhattan una representació del superhome de Nietzsche al món de *Watchmen*?

Sí... i també no.

Sí, perquè les semblances entre els dos són màximes, sembla ser que el Dr. Manhattan estigui fet per representar els ideals que Nietzsche volia ensenyar amb el superhome, però al treballar en aquest tema he entès que són dos orgànuls totalment diferents. M'explico, el que sostinc és que no pot ser del tot el Dr. Manhattan l'home nietzscheà, perquè no és la voluntat (de poder) la que ens condueix a ell; sinó una acció aliena a nosaltres i aquesta darrera només és pot arribar per mitjà de la representació en el món dels còmics i no es viable en el món dels humans.

Aquí és on radica la màxima diferència i per la qual el Dr. Manhattan mai serà absolutament el superhome nietzscheà, el superhome és una proposta totalment real la qual un humà pot arribar a assolir-la, sent així la cúspide del desenvolupament. Però el Dr. Manhattan li falta una cosa molt important i que li va a la contra en el seu viatge al superhome, la seva falta de part humana que ha perdut al convertir-se en un superheroï.

Els dos són estatus humans evolucionats sí, però mentre un abraça la vida i optimitza els recursos que li dona el ser un humà, l'altre es vol allunyar de tot el que es humà.

El Doctor Manhattan i el Superhome de Nietzsche s'odiarien i s'estimarien al mateix cop, de la mateixa manera que ho fan Magneto i Charles Xavier als còmics de X-Men, seria una èpica batalla moral l'enfrenament d'aquests dos.

Però, tot i no correspondre exactament a la figura del Superhome nietzscheà, al meu entendre, el Dr. Manhattan està impregnat del pensament d'aquest filòsof, ja que ell és una mescla dels dos, ell és el *Superhome Manhattanià*.

3.2 El Comediant i la perversió del nihilisme actiu

Edward Blake, o més conegut pel seu nom de justicier, El Comediant, és un dels personatges amb més pes dins la història. És el primer personatge que veiem en el còmic, està mirant la televisió mentre fuma un pur, minuts abans de que l'assassinin llançant-lo d'un gratacels. Així és com comença *Watchmen*, amb la mort de El Comediant, amb la mort de l'humor, amb la mort dels temps d'esperança i amb el principi del Judici Final.

El Comediant forma part de quasi tots els *flashbacks* que hi ha en la obra, ell ha format part de tots els grups d'emascarats, tant dels *Watchmen* com dels seus predecessors els *Minutemen*, també ha treballat per al Govern dels Estats Units (va contribuir a la victòria d'aquests a la Guerra de Vietnam) i ha ajudat organitzacions governamentals com l' FBI o la CIA.

Aquest personatge està basat en el superheroi *Peacemaker* (creat per Joe Gill i Pat Boyette), que originalment pertanyia a Charlton Comics fins la compra d'aquesta línia per DC. *Peacemaker* és en realitat Christopher Smith, un pacifista radical el qual utilitza la força com a vehicle per arribar a ella. Aquí és on radica la semblança amb El Comediant, l'ús de la força per arribar a un fi. Gibbons i Moore, en la creació del

personatge, l'únic que volien en un principi era que no es semblés al Joker (el pallaso més famós dels còmics) i buscant la idea de com podia ser El Comediant es van inspirar en la figura de l'humorista americà Groucho Marx, fent que el comediant forà una versió dura i violenta d'ell

El Comediant és un antiheroi, és a dir, no té les qualitats positives que normalment són característiques dels herois, sent un personatge antitètic, però sempre de part dels "bons". Ell és violent, sàdic, un violador, narcisista, cruel, però sobretot ell és nihilista, però el seu nihilisme és un nihilisme pervers. On la voluntat del no-res s'ha mal plantejat i és la causant de barbàries.

Ell representa, juntament amb el Dr. Manhattan, un dels pensaments que va aparellat al de Nietzsche. Representa qui, després del Lleó, no es transforma en Nen sinó que simplement deixa de creure en tot.

Ell és un dels *Homes superiors*, concepte que s'exposa a la quarta part del llibre *Així parlà Zaratustra*²¹. Són les persones que han deixat endarrere a Déu i els diferents ídols però no els podem considerar *nens* ja que no van més enllà del nihilisme, no creen nous valors. Com ells El Comediant s'ha quedat a mig camí en la cerca del superhome. Ell ha deixat de creure en tota mena de valors, però a diferència del superhome, ell no en crea de nous, ell només deixa de seguir els vells valors.

"Si Déu ha mort, tot és permès" deia Dostoiewski fent referència a un nihilisme de caràcter pervers i El Comediant és l'encarregat d'encarnar aquest nihilisme en *Watchmen*.

Seguint per aquest corrent el Comediant ho porta a terme fins les darreres conseqüències, qüestionant els valors clàssics, perquè per a ell la vida és una mera farsa, un acudit, una comèdia i no com si fos una obra d'art, que seria la percepció del superhome nietzscheà.

El qüestionament, la ridiculització d'aquests valors el porta a una decadència de l'ésser, que ell la demostra sometent a la gent al seu brutal poder físic i a la seva sang freda. Per sotmetre a més gent s'uneix al govern nord-americà, que està a càrrec del

²¹ Nietzsche, F. (2011) *Así hablo Zaratustra*. Madrid: Alianza Editorial

peculiar Nixon, el qual no tindrà cap problema si El Comediant fa el que més li agrada, la violència il·limitada i totalment gratuïta. La seva vida podria ser digna d'una pel·lícula de Tarantino. És un fetitxista de la violència, pràctica qualsevol de les seves variants: la sexual, contra els febles, en definitiva, contra qualsevol que es mogui bàsicament.

Tot i la seva suposada lluita en favor del bé, la injustícia i el crim, és un sàdic, present des dels seus inicis d'emascarat. En la seva primera època, època que fa referència a l'Edat d'Or dels còmics com a justicier, cal nombrar el seu intent de violació a la primera Espectre de Seda, fet que contrasta amb el paper que mantenia El Comediant en la societat, clar que després d'aquest acte el van expulsar del grup.

Tot i aquesta component negatiu, El Comediant és, segurament i juntament amb Rorschach, el personatge més lúcid, de l'obra (els uneix un humor molt especial) perquè no espera res de la humanitat ni fins i tot no espera res d'ell mateix. El seu somriure davant totes les situacions representa la seva descreença total davant de tot. El seu nihilisme davant del present en la humanitat que es dirigeix cap a l'autodestrucció no són molt diferents ja que tots dos són igualment destructors.

Ell se'n adona que tot és un engany, considera que la naturalesa humana és bel·licosa i sense sentit, un buit que omplim dient que les nostres vides civilitzades són naturals i que la guerra és una aberració (la mateixa guerra que ell utilitza per justificar l'assassinat de nens i la violació de dones). Per a ell, això és l'última broma. Ell mira a la societat i al no veure res la destrueix, ell representa el nihilisme destructiu. Això es pot resumir quan en una conversa que té Blake l'any 1960 quan diu una cosa com que res importarà quan d'aquí uns 30 anys les armes nuclears estaran volant com insectes.

Les armes nuclears amaguen el nihilisme del Comediant ja que no importa allò que la societat digui o vulgui ser, tots estem condemnats a l'autodestrucció.

Ell se'n dona compte de com la societat està podrida, de com tot és una farsa, sí, però no va més enllà, per això mai podrà arribar a l'estatus del superhome. Malgrat que abans de la seva mort, a mans de Ozymandias, sembla que se'n penedeixi de tot el que ha fet fins al moment, demostrant que dins d'ell hi ha una certa integritat moral,

aquest penediment arriba tard, morint com un lleó desbocat i no com el superhome que hagués pogut arribar a ser.

Una altra lectura que se li pot fer a El Comediant correspondria a la d'una mala lectura del superhome de Nietzsche: la que van fer els nazis com a conseqüència de la idea de la raça superior, la raça ària. Cal dir que Nietzsche ja estava mort quan els nazis van muntar al poder i que la causant d'aquesta lectura en certa part va ser la seva germana, que sí era nazi i estava casada amb qui va arribar a ser un dirigent nazi. Fou ella, amb poder damunt dels text dels seus germà, qui va canviar alguns fragment, tot això desemboca a la lectura errònia del superhome.

En el mateix còmic ens trobem el cas del superheroï Ozymandias, un utilitarista com veurem després, que defineix a Edward Blake com un nazi.

Tot i que Edward Blake no està afiliat a aquesta ideologia, és veritat que actua com ells en alguns casos. Actua de manera violenta, sense una justificació vàlida, torturant un gran nombre de persones i intentant l'eliminació d'una cultura (en el cas del Comediant seria la vietnamita).

Però a l'igual que un dels seus excompanys el defineix com un nazi, també és un altre emmascarat qui el defensa, Rorschach digué això en contra d' Ozymandias: "El Comediant defensava aquest país. Mai va permetre que el retiessin. Sempre va estar a l'altura de la seva reputació. Mai va muntar una empresa per vendre pòsters, llibres de dietes i ninotets basats en ell mateix. Mai es va prostituir. Si això el converteix en un nazi, a mi també podries considerar-me un nazi."²²

Per tant, podem considerar que El Comediant és un nazi pel context de l'obra, però Moore a l'utilitzar la citació de Rorschach i negar a Ozymandias que el Comediant és un nazi, també vol deixar clar al lector que ell no ho és i que simplement el que fa El Comediant és pervertir la voluntat del no-res, creant un nihilisme destructiu, que ho arrasa tot, fins i tot a ell mateix.

²² Moore A.; Gibbons D. (2014). *Watchmen*. Barcelona: ECC Ediciones. Pàg. 21

3.3 L'utilitarisme com a resposta moral de la Revolució Industrial

Si ja he explicat els corrents filosòfics dels personatges de Watchmen que es basen en el pensament de Nietzsche, ara falta l'altre bàndol del còmic enfront l'autodestrucció de la Terra, aquests són els utilitaristes i d'aquest corrent destaquen els personatges Ozymandias i El Mussol Nocturn.

Aquests dos personatges són utilitaristes, tot i que els embarca el mateix corrent de pensament principal, la seva ideologia presenta importants divergències, però abans d'explicar com és l'utilitarisme en cada cas crec necessari contextualitzar la temàtica.

Què és l'utilitarisme en general i d'on sorgeix?

L'utilitarisme sorgeix entre els segles XVIII i XIX, una època dominada pels canvis, per una part, la revolució industrial i, per l'altra, la consolidació de la monàrquica parlamentària.

Aquesta revolució neix a Anglaterra i es basa en el pas de la manufacturació artesanal a la manufacturació industrial, més òptima i automatitzada. Aquest canvi va desenvolupar un auge econòmic i, en menys mesura, demogràfic. Això els va portar a la implantació del capitalisme com a sistema econòmic, social i polític. Però també van haver-hi diferents revolucions liberals fent que el panorama social i polític també canviés. Aquests canvis polítics van portar a Anglaterra a una reforma moral (l'utilitarisme) i una reforma política (el liberalisme).

Canvis, que feren que la societat se sentís desconcertada, sense saber on agafar-se realment abans que tot anés a la deriva. D'aquí és on sorgeixen els filòsofs, els veritables herois de la humanitat.

En aquest cas el corrent filosòfic del període es va quedar per casa, per dir-ho d'alguna manera, ja que els filòsofs més rellevants eren molt coneguts entre sí.

Aquests filòsofs eren Jeremy Bentham i John Stuart Mill. John i Bentham es coneixien ja que Bentham i el pare de Stuart, James Mill (economista i historiador),

eren molt bons amics. Ells dos són els màxims representants de la filosofia de l'utilitarisme.

Aquesta filosofia es basa en què totes les accions produïdes per l'ésser humà són útils si, i solament si aquesta proporciona felicitat. Deixa en un segon pla el bé, per fer protagonista el que realment és útil.

Si per a Plató el valor moral suprem era el bé per ells dos és la utilitat. La utilitat és l'única cosa que ens pot portar a la felicitat, ja que la utilitat, en certa manera és el benestar de la humanitat.

Les seves arrels són l'empirisme anglès (Locke i Hobbes són dos exponents del moviment) que finalment va acabar derivant a la defensa de la supremacia del plaer, identificant així lo que és bo també serà útil, i viceversa.

Les accions que ens porten a la felicitat (el bé) són les accions correctes mentre que les accions que ens porten al dolor i sofriment (el mal) són incorrectes i el que tenim que fer nosaltres és afavorir que les accions que ens portin al plaer siguin les majoritàries i frenar les que ens porten al dolor i a la misèria.

El que és bo ens fa ser feliços i sols de nosaltres depèn buscar els actes que ens porten cap a la felicitat. Per la qual cosa ens regiríem pel *Principi de Major Felicitat* que significa que tot acte és bo en la mesura que provoca la màxima felicitat –plaer- al màxim nombre de persones. Citant a John Stuar Mill, en el seu llibre *L'Utilitarisme*: “El credo que posa com a fonament de la moral de la Utilitat el Principi de la Major felicitat possible, sosté que tota acció és bona (*right*) en proporció a la seva tendència a promoure la felicitat, i dolenta (*wrong*) en proporció a la seva tendència a produir el contrari de la felicitat. Per felicitat s'entén l'absència de dolor; per infelicitat, dolor i privació de plaer”²³.

²³ Bosch-Veciana, A.; de la Fuente, P. et al. (edrs) (2013). *Atena. Lectures de filosofia. Batxillerat 2013-2014*. Barcelona: RBA. Pàgs 292-293.

Segons exposa el llicenciat en Filosofia i Ciències de l'Educació, Ramon Alcoberro en la seva pròpia web²⁴, les diferents corrents de l'utilitarisme tenen unes bases comunes que s'engloben en aquestes característiques:

1. Teleològica:

Creu que les accions humanes es basen en la cerca de la finalitat d'aquestes. Per exemple, jo vull que passi X, ergo jo faré alguna cosa per que pugui arribar a X. Essent X la felicitat que és la finalitat de tot ésser humà segons l'ètica utilitarista.

2. Conseqüencialista:

S'ha d'avaluar el bé per les seves conseqüències ja que nosaltres, sempre segons les bases utilitaristes, sabem que el que és útil és bo i sempre triaríem el camí que ens porta a on realment volem. La utilitat és aquest camí i en el final trobaríem la felicitat.

3. Prudencial:

La prudència és el principal principi de l' utilitat i la primera condició per assolir la felicitat. Una cosa útil sempre ha d'estar relacionada amb la societat que pretén ser feliç.

4. Agregativa

Segons els utilitaristes es pot fer una suma de plaers i/o felicitats com si d'una disciplina científica es tractes.

Com ja he dit Bentham i Mill són els majors exponents de l'utilitarisme però que tenen ells dos de diferent i d'on sorgeixen aquestes discrepàncies?

Les diferències es perceben en el diferent posicionament sobre el vot femení que aleshores no era permès, perquè si bé el Regne Unit es regia per un sistema democràtic, el sufragi era restringit als homes. James Mill (mateixa ideologia que Bentham) creia que el sufragi universal femení era un fet irrellevant perquè segons ell votarien com els

²⁴ **Alcoberro, Ramon** (2014). *Què és l'utilitarisme?* [Data de consulta: 14de gener de 2018]. < <http://www.alcoberro.info/V1/utilitarisme1.htm> >

seus marits i, en conseqüència sols augmentaria el nombre de paperassa electoral, la complexitat de les campanyes augmentaria i tot això sense que canviés dràsticament el resultat fent que aquest acte no augmentés la felicitat de ningú.

A diferència del seu pare, John Stuart Mill li respongué que sí canviaria, que el seu raonament podia ser correcte, però passava per alt la dignitat de la dona com a ésser humà, per la qual cosa infringia una regla imprescindible per a ser feliç.

Aquí és on sobresurten les dos variants de l'utilitarisme. Per una part, l'utilitarisme dels actes de Jeremy Bentham i, per l'altra, l'utilitarisme de les regles de John Stuart Mill.

Bentham defensà l'utilitarisme dels actes, és a dir, que cal fer el bé als altres per egoisme. Per exemple, si volem un regal per al dia del nostre aniversari abans haurem de fer regals als altres quan sigui el seu aniversari. L'utilitarisme dels actes planteja un càlcul del profit davant de cada fet en la nostra vida, i nosaltres hem de decidir quin és el camí que ens porta cap al màxim benefici per a nosaltres, sense haver de seguir cap altra regla moral. Cada acció té unes conseqüències i són aquestes conseqüències les que ens portaran a triar l'acció corresponent.

Simplificant-ho el que intenta Bentham amb aquesta variant de l'utilitarisme és que una acció serà més o menys bona en la mesura de la major felicitat que aporti a la gent, sempre buscant la màxima felicitat en aquest cas sense aturar-se en regles morals. Aquesta afirmació entroncaria amb plantejaments com el que va escriure Napoleó Bonaparte al seu exemplar d' *El Príncep* de Nicolás Maquiavel: “El fi justifica els mitjans”²⁵.

A diferència de Bentham, que només tenia en compte els actes de forma individual, Mill va defensar la tesis de l'Utilitarisme de les normes on el millor acte és aquell que forma part d'una norma que ens pot arribar a proporcionar una màxima utilitat.

El pensament de Mill es regeix pel “principi de la major felicitat”, que es basa en actuar sempre amb el fi de produir la major felicitat al major nombre de persones, però

²⁵ Maquiavel N. (2012). *El príncipe*. Barcelona: Austral Editorial

sempre dins del raonable. D'acord amb l'utilitarisme dels actes de Bentham n'hi hauria prou, per a jutjar la correcció d'un comportament moral, amb tenir en compte si les conseqüències de cada acte concret són beneficioses o perjudicials per a la majoria. Mentre que per a l'utilitarisme de les normes d'Stuart Mill el comportament es jutja per les conseqüències profitoses o negatives de les normes que segueix i no pels actes concrets. Aquest és l'argument que Stuart Mill utilitza per defensar normes com les màximes cristianes d'estimar el teu veí com a tu mateix. Els dos segueixen un criteri moral, però amb diferències. Un exemple clar el trobaríem en la diferència de pensament entre Homer i Lisa Simpson. Homer quan va decidir engreixar-se per optar a una subvenció, només pensava en la conseqüència de l'acte concret. En canvi, Lisa sempre pensa i *si tothom fos vegetarià, què passaria?* Ella sempre pensa en la regla que regula allò que vol fer i es preocupa per ella, no per l'acte en concret, que pot ser beneficiós. Però com passa sempre amb la conducta de Homer, si es generalitza acaba portant al desastre.

A més mentre que Bentham tracta a totes les formes de felicitat per igual, Mill fa una distinció entre la felicitat i la satisfacció, en la qual la felicitat té més valor que la satisfacció. D'aquí sorgeix l'afirmació: “És millor ser un ser humà insatisfet que un porc satisfet” que ve a ser és millor ser un Einstein (ser intel·ligent) que un estúpid satisfet.

Mill creia en el Utilitarisme altruista, on la felicitat de la societat està per damunt de la satisfacció personal i on el sacrifici personal en la cerca del benestar públic és considerada la virtut més alta.

3.4 Ozymandias i l'utilitarisme dels actes de Jeremy Bentham

Adrian Veidt és Ozymandias, i és pot considerar tan l'antagonista com l'heroi del còmic, ja que la seva jugadeta en el final del còmic pot suscitar diferents opinions, segons si som utilitaristes com Bentham o com Mill, però això vindrà després.

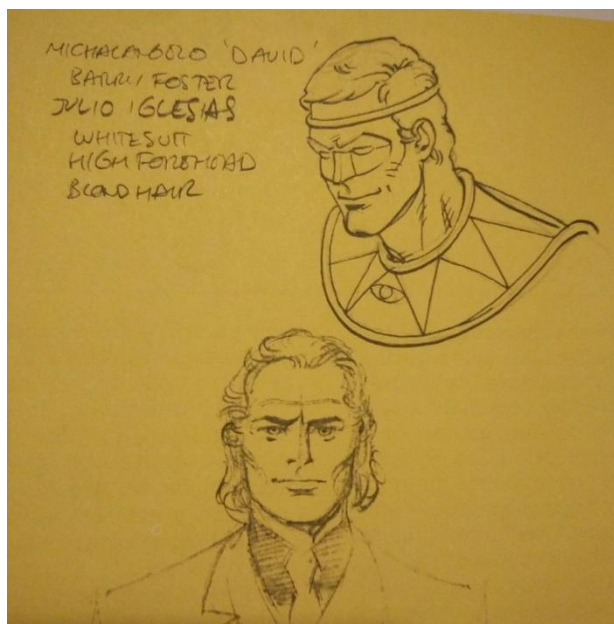
Adrian Veidt i la figura de Ozymandias estan inspirat en Thunderbolt, superheroi creat per Pete Morisi per a l'editorial Charlton Comics. Ens sorprèn, que en l'apartat físic, veure el semblant inspirat en el cantant espanyol Julio Iglesias, tal com és pot veure apuntat en l'annex del còmic.

Thunderbolt és ric i perfecte des d'un punt de vista genètic però sobretot destaca per la capacitat d'utilitzar el 100% del seu poder cerebral, i així podent controlar certa part dels processos del seu cos. Si Napoleó, Alexandre Magne, Juli Cèsar van arribar molt lluny amb un 10% quin serà el límit de Thunderbolt?

Això és el punt de partida d'Ozymandias, l'humà més intel·ligent de la Terra (Dr. Manhattan no el considerariem humà i Adrian és infinitament més intel·ligent que el Dr. Osterman). També és capaç de rivalitzar amb el Dr. Manhattan fent que aquest no se'n doni compte del seu pla fins que li explica, un cop ja l'ha dut a terme.

Adrian Veidt va agafar la figura d'Ozymandias, convertint una personificació en una marca, la va convertir en una fàbrica de fer diners, convertint-lo en un dels homes més rics del món, amb més influència política, social i econòmica.

Aquesta grandesa, li va de perles. L'origen del seu nom de heroi: Ozymandias sorgeix del famós sonet de Percy Bysshe Shelley, que porta per títol

Imatge 5: Esbós de la creació de Ozymandias.

Font: Google Imatges

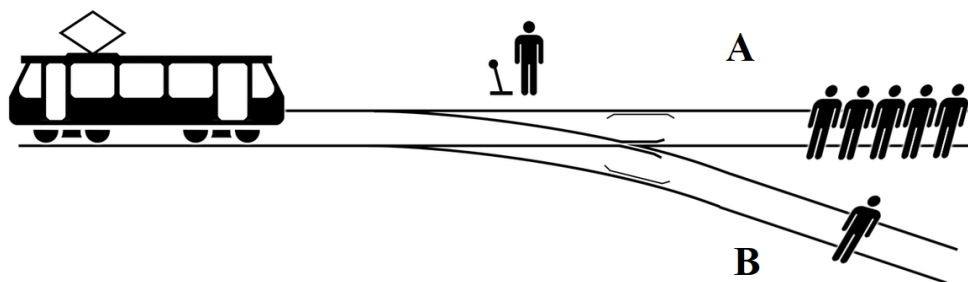
Ozymandias (1817). El poema qüestionava diferents aspectes, entre elles, per exemple el rol que tenen les persones grans; la cerca de la permanència de l'obra d'un artista; i la decadència d'aquesta obra.

Temes que encaixen amb el personatge i que li van permetre a Moore utilitzar un vers del poema com a títol del capítol XI, "Contempleu les meves obres, vosaltres, els

poderosos...”²⁶, capítol on assassina els tres milions de persones en l’explosió a Nova York. Fet que el pot fer canviar de la persona més intel·ligent del món a l’assassí més despietat de la història. Però, potser, el podríem considerar un justicier, per salvar als supervivents de la Guerra Nuclear i la imminent autodestrucció de la Terra? El que ell és un utilitarista, un utilitarista que es basa en l’utilitarisme dels actes segons Bentham.

És fàcil relacionar a Andrei Veidt amb Bentham, ja que el que ell fa és trobar aquest problema en una situació real i d’una manera massificada i ell intenta buscar una resolució. Però... Què és el dilema del tramvia?

El plantejament del dilema diu així: “Un tramvia corre fora de control per una via. En el seu camí es troben a cinc persones lligades a la via per un filòsof malvat. Afortunadament, és possible accionar un botó que farà arribar al tramvia per una via diferent, damunt la qual per sort o desgràcia hi ha una altra persona lligada. Premeries el botó?”

Imatge 6: **Esquema** del dilema del tramvia. Font: Google Imatges

Ozymandias considera que es troba en una situació semblant en la seva realitat i al ser l'ésser humà més avançat es veu en l'obligació de fer alguna cosa. Ell el que fa és prémer el botó metafòric per a què el tramvia es dirigeixi cap a la via B, que seria l'atemptat a Nova York sent així el nombre de víctimes bastant menor respecte si el tramvia s'hagués acabat dirigint a la via A que seria la Guerra Nuclear i l'autodestrucció terrestre ja que aquesta tindria unes conseqüències catastròfiques majors que l'anterior.

²⁶ Moore, A; Gibbons D. (2007). *Watchmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini pàg. 349

Ozymandias està disposat a matar a milions de persones per a que se'n puguin salvar bilions. Un hipotètic cas del dilema del tramvia que afectaria a resultats gegantescos.

És digne d'admirar que ell sigui capaç de prémer el botó convertint-se en el jutge, jurat i botxí de la humanitat i, a la vegada al prémer el botó, la sentència. Confirmant amb aquest acte que la seva ideologia segueix l'utilitarisme de Bentham.

Ell és el salvador en l'ombra de l'espècie humana i a la mateixa vegada un ser menyspreable per a molta gent.

Quan actua, no ho fa d'un mode altruista sinó que el que ell pensa és de què em servirà ser l'home més intel·ligent del món si no hi ha món en el que ser-ho. Fa un càlcul de béns i veu que la mort de tres milions de persones no és res si s'equipara a la destrucció de la terra i la mort de totes les seves espècies. A partir d'aquest càlcul, extreu com a resultat que si mata a aquestes persones no hi haurà Guerra Nuclear. Així ho fa, justificat per l'utilitarisme dels actes que dicta que un millor acte és el que aporta la màxima utilitat a la majoria.

El *modus operandi* utilitzat per Veidt també es basa en la doctrina utilitarista ja que ell utilitza un utilitarisme anomenat com a negatiu, el qual creu que és necessari evitar la major quantitat de dolor o mal per al màxim nombre de persones. Això es el que ell fa, mata un nombre de gent molt més reduït dels que mataria la guerra i justificant-se que són morts ràpides i indolores. Per arribar a aquest punt va fer coses bastant dolentes com produir el càncer de les persones que envoltaven al Dr. Osterman en un passat i gràcies a això aconsegueix que Manhattan s'exiliï a Mart, aconseguint així via lliure per al seu pla.

3.5 El Mussol Nocturn i l'utilitarisme de les regles d'Stuart Mill

Blue Beetle, superheroi de l'antiga Charlton Còmics creat per Charles Nicholas 1939, és el superheroi més humà de tots els pertanyents a Charlton. Blue Beetle és un home corrent que fa coses extraordinàries, que a vegades comet errors o no és conscient del que està passant o que alguns cops té por.

No és un ésser deïficat com el seu company Capità Àtom (Dr. Manhattan a *Watchmen*) ni és tan enigmàtic, intel·ligent ni segur de si mateix com Thunderbolt (Ozymandias a *Watchmen*). Ell com humà que és, és un ésser mediocre comparat amb els poders dels seus companys, però, com ja he dit abans, fa coses extraordinàries però la seva grandesa radica en que els seus valors ni poders no són innats.

Blue Beetle aconsegueix retirar-se del tot a diferència dels seus companys però, un cop exiliat de la seva capa, es pregunta perquè no li pot sortir la idea de ser un superheroï. Li volta pel cap i pensa que per a l'únic que serveix realment és per servir com a superheroï a la societat. Com els veterans de guerra que s'acostumen a la brutalitat de la Guerra i després no són capaços d'aclimatar-se a la societat no bèl·lica i són violents enfront d'aquesta com per exemple el Comediant.

En aquest apartat ens sorprèn, a què ve tant de Blue Beetle si en el títol hi posa Mussol Nocturn?

L'explicació la trobem en que El Mussol Nocturn és el substitut de Blue Beetle a *Watchmen* i tot el que he contat fins al moment d'aquest és un paral·lisme de la vida dels Mussols Nocturns dins del còmic. Sí, ho he escrit bé Mussols Nocturns, i és que en l'obra en trobem dos de Mussols. Per una banda, l'original que en el temps que recau la història de *Watchmen* és un home vell i que no té gran importància en la història. Per l'altra banda, el seu substitut, Daniel Dreiberg, que serà el personatge on realment farà l'èmfasi en l'explicació.

El Mussol Nocturn és una mescla de superheroï que ja existeixen: Green Hornet, el Cavaller Lluna, Blue Beetle però sobretot de Batman. El Mussol Nocturn és un Batman amb ambientació de mussols en comptes de ratapinyades. Els dos tenen un amagatall subterrani i un vehicle estrofolari, que en el cas de Daniel és una nau voladora en forma de mussol. Tant Batman com el Mussol tenen els valors morals molt marcats però en el cas de portar-los a terme Daniel és més "light" que el superheroï de Gotham.

Ser una mena de Batman el porta a ser una espècie de superheroï més convencional i per tant a tenir uns valors més o menys iguals als nostres. A l'igual que la majoria de persones som utilitaristes, utilitaristes dels actes, com ja hem parlat de l'exemple de Homer Simpson anteriorment, ell també ho és.

Però per explicar la relació entre el Mussol i el filòsof Stuart Mill abans he de reprendre a Batman. Si sou assidus a lectura de còmics d'aquest superheroi, en algun moment segurament us haureu fet la pregunta de *perquè Batman no mata al Joker?* ja que si Batman el mates evitaria la mort de totes les persones que el Joker podria causar. Però no es tan senzill com pot semblar.

Bruce Wayne es vesteix cada nit de Batman per fer de justicier, per lluitar contra el crim, crim que va matar als seus pares. Si ell matés els criminals seria com si ell també fos un criminal, si ell matés al Joker, no hi hauria res que el diferenciés del Joker mateix. Batman intenta fer el màxim bé possible, sí, però sempre seguint una regla que sigui vàlida per a tots i d'això se'n diu utilitarisme de les regles.

Si Batman és un utilitarista, el Mussol no serà menys. El Mussol Nocturn també és un utilitarista, però a diferència d'Ozymandias, ell segueix la corrent de John Stuart Mill.

El Mussol fa un estudi de les normes, regles, valors que tant per a ell com per a la societat s'ajustin al principi d'utilitat i a partir d'aquí ell treballa amb això com a superheroi i com a persona. És important fer aquesta distinció perquè és un utilitarista en tot moment mentre que altres sols ho serien quan fan la tasca superheroica (per exemple Bruce Wayne moltes vegades s'oblida de fer el bé a les persones que l'envolten, ja sigui el seu majordom Alfred, com al mateix Superman). En canvi, El Mussol sempre ho és, per exemple en la seva privada es veu que comença a tenir *feeling* amb Laurie Jupiter (Espectre de Seda II) però ell no vol fer res fins que la relació entre ella i el Dr. Manhattan acabi. Un altre exemple, ja en el paper de superheroi, quan *l'acta Keene* s'activa, ell deixa de ser-ho perquè anar en contra de la llei no entra dins del seu tarannà.

En conseqüència, tant en el dilema del tramvia com en la realitat, si de Mussol Nocturn depengués, no hagués pres el botó, deixant que el tren seguís per la mateixa via i, en el cas del còmic, sent partícip de la destrucció de la Terra. Moriria seguint les seves regles, que també és digne d'admirar. Per aquesta raó, en la història, juntament amb Espectre de Seda II, rescaten a Rorschach de la presó. Rorschach serà moltes coses, la majoria d'elles dolentes segurament, però era determinant per detenir Ozymandias i deixar que la vida continués el seu destí.

Però un cop Ozymandias ha pres el botó i la bomba ja ha fet explosió, ho accepta amb resignació. No era el que volia que passés però creu que un cop ja ha succeït el major bé és no fer-ho públic.

Ara bé, aquesta similitud amb l' utilitarisme de les normes no és complet. Perquè si pensem en els *flashbacks*, a cops posa per davant la seva integritat física i per sota la justícia. Prioritza la seva integritat física per la qual cosa en cap moment s'oposa als altres superherois, més poderós que ell. Recordem el flashback, quan el Comediant està cremant als manifestants, ell no el deté ja que té por a la repressió que pugui tindre el Comediant amb ell.

Posar com a màxim prioritat la seva pròpia vida no és molt altruista que diguem. A l'igual que en Ozymandias trobàvem una petita part de Mill dins seu, en el cas del Mussol seria una part de Bentham, degut al seu egoisme enfront la seva vida. Però tot i així, en la majoria dels moments de la seva vida, dins del còmic, Daniel és un utilitarista de les regles.

Epíleg: Rorschach i com el deontologisme va matar als superherois

“Fiat justitia et ruat caelum”²⁷

Rorschach... Rorschach és especial, Rorschach és el meu personatge favorit de l'obra i segurament de la majoria dels que l'hagin pogut arribar a llegir.

Rorschach té, segons la meua opinió, el millor disseny artístic que hi hagué en tota la història del còmic de superherois. El seu arquetip és bastant simple: un home de característiques físiques normals, amb una gavadina, barret i amb màscara.

Però lectors meus, quina màscara!

La seva màscara al cap i a la fi és el seu rostre, ja que no pot viure sense ella, degut a aquest vincle d'identitat. Ha amagat la persona real, Walter Kovacs és el seu nom vertader, per a ser sempre un justicier, ser sempre Rorschach.

La màscara es basa en la seva totalitat en el Test de Rorschach, test que s'utilitza com a mètode de diagnòstic psicològic, més concretament per avaluar la personalitat del pacient. El test va ser publicat i creat per Hermann Rorschach l'any 1921 i va aconseguir una popularitat bastant ampla amb un breu període de temps.

El test consisteix en una sèrie de 10 làmines tacades de tinta, aquestes làmines no tenen cap tipus d'estructura ni dibuix preestablert, solament que els seus laterals són simètrics i és aquí on entra en acció el pacient. El subjecte en qüestió haurà de dir el que veu en cadascuna de les làmines, exactament com quan mires els núvols en busca de formes, i segons les respostes que doni tindrà un resultat o un altre. Se sol fer per buscar gent amb una alta capacitat de creativitat o si hi ha algun indicatiu de malícia en nens.

²⁷ “Que es faci justícia, encara que s'enfonsi el firmament”

Imatge 7: **Làmines** 2 i 8 del test de Rorschach. Font: Google Imatges

La seva famosa màscara en veritat recobreix tot el cos, sent una membrana fina. Aquesta membrana conté dos líquids viscosos, un de color negre i l'altre de color blanc, aquests líquids flueixen depenent de la temperatura i pressió corporal fent que aquestes recorrin el seu cos amb un disseny sempre canviant. La dinàmica del disseny ve relacionada amb la seva filosofia moral externa i ell ho utilitza com una metàfora de l'ambigua que pot arribar a ser la vida. Cadascú té el deure de llegir el seu propi destí en les taques del dibuix de Rorschach i jutjar-se en conseqüència.

És precisament aquesta màscara el que el distancia del seu antecessor de Charlton Còmics, en aquest cas el superheroï és Question, creat per Steve Dikto l'any 1967. A Question, a l'igual que a Rorschach, no li importa el més mínim la llei, sols li importa la Veritat i la Moralitat i si això significa infringir algunes lleis sense sentit, dictades per gent al seus despatxos, aleshores ell les infringirà sense pensar-ho dos cops.

Igual que Rorschach, Question és una força incorruptible en un món on la moral i els valors estan trencats. O potser és un sociòpata molt perillós i quasi psicòtic el qual la compassió i les lleis no entren en el seu vocabulari. Però millor ens quedem amb la primera definició.

La intenció de Moore amb Rorschach era que es mantingués igual a l'esperit i filosofia que Steve Diktel li havia atorgat a Question.

Quan Rorschach és Walter Kovacs passa a ser un fanàtic religiós que sempre va amb una pancarta amb el missatge "El final s'apropa" (paraules que agafaran un significat més solemne així com avanci la història). Walter viu en un apartament diminut on s'alimenta a base de menjar de llauna freda i dorm unes escasses quatre

hores. Però a diferència de la vida gris de Walter Kovacs, la vida de Rorschach és i representa moltes coses.

Rorschach és un deontòleg, ell representa l'ètica deontològica del deure, és a dir, una ètica que no es basa tant en les conseqüències de les accions ni en la recerca d'un determinat bé, sinó en el compliment d'uns principis ètics inalterables, això no té perquè implicar ser bo, per exemple Hannibal Lecter és un bon exemple de deontòleg.

Una ètica que en la història de la filosofia han representat autors com Kant. El qual també va diferenciar clarament l'actuació per deure moral i l'actuació per deure legal. Per a Kant són dues coses completament distintes. L'actuació moral seria aquella que es deu a un deure interior i aquest deure actua d'acord a principi inalterables. En el cas de Kant aquests principis són l'imperatiu categòric i les seves diferents formulacions. Per exemple, "obra només segons aquella màxima que puguis voler que es converteixi, alhora, en llei universal"²⁸, és a dir el que jo vull fer ha de ser vàlid per a tothom o dit en termes més planers el que no vulguis per tu no ho vulguis pels altres. Rorschach fa el mateix, aplica sempre un imperatiu tot i que, en aquest cas, l'imperatiu és actua sempre com un superheroï.

Rorschach és un personatge totalment obsessionat en aquest tema i farà qualsevol cosa en el compliment del seu rígid codi moral, per exemple, si ell té que sostreure informació a Moloch (un dels antics enemics dels Watchmen) tot i que aquest té càncer i està en els seus últims dies de vida, això últim a ell li importa un rave, ell sols va a per la informació, utilitzar la violència i la intimidació és sols una eina com qualsevol altra per aconseguir el seu fi.

Ostres! Però violència i ètica en el mateix sac?

Sí, per a Rorschach la violència no es diferenciaria de res de valors com la justícia o la lleialtat, per posar exemples.

En la mateixa escena amb Moloch, passa un fet també relacionat amb que ell sigui un deontòleg. Abans que arribi el Moloch al seu propi apartament, Rorschach ja havia estat allí i el punyeter, enmig de l'embolic mental que havia de tenir (en aquell moment

²⁸ Kant I. (2012). *Fonamentació de la metafísica dels costums*. Madrid: Alianza Editorial

pensava que hi havia algú que volia matar als Watchmen), va i es troba unes pastilles que van quedar al marge de la llei fa tres anys. A partir d'aquí vol empresonar a Moloch. Arrel d'aquest fet Moloch li explica que té un càncer dels que no és poden curar i en Rorschach sent un poc de compassió i el deixa lliure, però abans d'anar-se'n li diu que ja ha anotat el nom de l'empresa que produeix el medicament il·legal i que els anirà a denunciar més tard, com si el fet de que hi hagi algú que segurament el vulgui matar no li incomodés. Però clar, per ell el primer és el primer i el primer sempre serà fer el bé.

Un fet que també demostra la seva vinculació amb l'ètica deontològica és quan s'aprova la llei Keene, Rorschach és l'únic superheroï que queda en actiu, ja que per a ell la llei és un enfilall de mentides que no podran aturar la seva lluita contra la injustícia, és a dir, res podrà aturar els seus principis, ell és un deontòleg i res el podrà canviar, i morirà sense canviar, literalment.

Però l'exemple més clar del seu comportament deontològic és al final de la història, quan ja ha ocorregut l'holocaust i entre tots acorden que res del que ha passat allí sortirà a la llum, excepte Rorschach que està en discòrdia i creu que tothom té dret a saber el que ha passat i el perquè de totes les morts. Clar que si no tens la mateixa opinió que el Dr. Manhattan la portes clara i acabes desintegrat, però eh! Una desintegració pels teus ideals i no perquè t'hagis deixat un rellotge vell on no tocava.

En aquesta sèrie de fets és on radica la victòria del deontòleg per damunt dels altres pensaments, Rorschach és l'únic que se'n sortirà amb la seva al 100% a diferència dels pro nietzscheans o els pro utilitaristes.

Rorschach té un as a la màniga i és que ell les seves vivències les escriu en el seu diari personal i sabeu on està aquest diari? A l'apartat de premsa d'una revista sensacionalista, Rorschach morirà però els seus valors no, ja que finalment seran publicats.

A part de representar l'ètica deontològica, Rorschach també representa l'ètica maniquea, ètica que distingeix entre un bé i un mal absoluts -doctrina que, per cert, va defensar per primer cop el Zaratustra històric, el profeta en què de forma del tot lliure s'inspirà Nietzsche per a la seva obra -. De fet, Rorschach ha descobert que existeix una

representació tangible del mal absolut, aquest mal absolut es representa en la següent seqüència: un carnisser tenia una nena raptada i que després de fer-la sofrir el màxim possible la va llançar als gossos perquè se la mengessin viva. Rorschach després de deduir tot això, a partir dels indicis que troba en l'escena del crim, va impartir justícia cremant al carnisser viu. Va ser un punt d'inflexió, dins de Rorschach alguna cosa ja havia canviat, convertint-lo amb el Rorschach que tots coneixem.

És precisament el fet de que coneix el bé i el mal absolut (el bé absolut per a Rorschach és ell mateix), que fa que sigui el representant més genuí en el còmic de l'ètica superheroica. No té grans poders com el Dr. Manhattan, no és tan prudent com Mussol Nocturn, ni tampoc és tan intel·ligent com Ozymandias, però sí que representa com ningú la seva ètica: la lluita del bé contra el mal que mai defalleix.

Com he dit pàgines abans, Rorschach és qui finalment triomfa davant la vinguda de la destrucció de la Terra. El fracàs dels anomenats superherois modèlics amb poders i habilitats úniques davant d'un deontòleg trastornat. Ell a diferència dels altres ha renunciat a la salvació pròpia per damunt de la veritat.

Per això, Rorschach representa un contrapunt a totes les altres posicions perquè la pervivència del seu dogmatisme, de la seva separació absoluta entre bé i mal, suposa finalment una amenaça tan clara per a la supervivència del planeta com les armes nuclears. D'alguna manera, *Watchmen* ens diu que la filosofia de grans autors és sols una eina, una eina com qualsevol altra, però el que de veritat importa és la filosofia d'un mateix, la pròpia i ser fidel a aquesta sempre. Si volem sobreviure sacrificarem coses com la bondat i benevolència però mai a un mateix, clar que al sacrificar valors com aquests també sacrificuem l'existència dels superherois clàssics, ja que aquests opten al final del còmic per enganyar la humanitat per tal de buscar una solució.

Watchmen mata als superherois,

Watchmen mata a Superman,

a Spiderman,

al Dr. Manhattan.

Perquè el vertader salvador està dins de cadascú de nosaltres

i de nosaltres depèn...

de nosaltres depèn... salvar el món!

CONCLUSIONS

La pregunta que em feia en començà el treball era *Quina filosofia tindriem que seguir si ens trobéssim davant d'una situació de destrucció generalitzada?* La resposta que dona Moore en l'obra de *Watchmen* és senzillament magnífica.

Els que segueixin a Nietzsche la tenen clara, un mort i l'altre auto exiliat, ja que la gosadia de creure que són superiors a pogut amb ells. Per altra banda, els utilitaristes sí que han aconseguit el que volien però no del tot: Mussol Nocturn segueix viu i ara té parella però sota el preu de la mort de milions de persones; Ozymandias aconsegueix que no hi hagi cap Guerra Nuclear, però volia sortir del genocidi sent innocent, cosa improbable ja que el nostre deontòleg favorit, Rorschach, ho fa públic. Rorschach és l'únic que s'ha mantingut estricte en les seves conviccions i també és l'únic que ha sortit totalment amb la seva, morint sí, però la mort per ell és sols un tràmit.

Si a la introducció ja deia que Moore era un mag, després de fer aquest treball tinc que dir que Moore és indefiniblement millor. Després de treballar aquesta obra m'he donat compte, i perdó per l'analogia futbolística, que *Watchmen* és com Messi però en el món dels còmics. Hi hauran obres amb millor qualitat de dibuixos potser, amb un millor color, millor estructurades, amb un públic major però, lectors meus, *Watchmen* està un esgrao per dalt de qualsevol altre còmic fet fins ara i segurament també dels que vindran.

Tant la pel·lícula com el còmic els he gaudit moltes vegades. Al visionar-los un altre cop per fer el treball, centrant-me en la recerca de les qüestions filosòfiques, ha sigut com llegir un altre *Watchmen*, tota una revelació. Un *Watchmen* que pareixia més un llibre de filosofia que una història sobre superherois.

En la meua primera presa de contacte per fer el treball tenia una cosa molt clara: el Dr. Manhattan era el superhome de Nietzsche, però després comences a comparar i veus que la cosa no està tan clara. Finalment, té ve Moore per les esquenes i et pega un revés. Com podia pensar que Manhattan era un superhome nietzscheà?

Una altra cosa que he après en aquest treball, i possiblement una de les més difícils, ha sigut aprendre a escriure el nom d'aquest filòsof alemany. *Nietzsche*, l'he escrit de totes les formes durant el treball.

Un dels meus primers objectius va ser veure si la corrent filosòfica que jo tenia pensada per cada personatge corresponia, però el talent de Moore al crear personatges complexos i amb dualitats m'ha fet veure que no corresponien en la seva totalitat. M'és fixat en el transcurs del treball que és una obra plena de matisos. Si en un moment pensava que el Mussol sols seguia a Mill me n'he donat compte que era fals ell també és seguidor de Bentham, ningú té un pensament absolut i d'allí no és mou (excepte Rorschach), sinó que com he dit abans tots els personatges de *Watchmen* tenen matisos, una gran riquesa de personalitat. És que és així, Moore va aconseguir que aquests personatges estiguessin vius. Com a la vida mateixa!

Gràcies a aquest treball he tingut l'oportunitat d'estudiar filòsofs i filosofies pel meu compte, solament guiat en mesura pel meu tutor, i ha sigut una experiència (sense ànims de fer la pilota a ningú) magnífica i molt enriquidora.

En conclusió:

-El treball ha sortit com tu voldries?

-Etic molt content amb el treball que ha sortit. Tot i que, algunes coses com les referències bibliogràfiques o seguir el meu propi índex han sigut un poc complex.

-Trobes que has tingut falta de temps?

-Respondre sí a aquesta pregunta seria una incongruència per part meua quan he començat realment el treball de recerca dos mesos abans d'entregar-lo, així que respondré no.

-T'ha agradat el que has treballat?

-M'encanta *Watchmen* i la filosofia la trobo molt interessant i veure d'una altra manera, tan diferent ara, una obra que he llegit i vist moltes vegades ha sigut com tornar-lo a llegir per primer cop.

-Has après fent el treball?

He après i molt, tant de filosofia com de cultura general. A més com a bon utilitarista que sóc els filòsofs que apareixen en el cos del treball entren també en el temari de les PAU així que fent el “tdr” he fet el màxim bé possible per a mi. Sí, sóc un poc Bentham jo també!

- Et veurem en alguna altra publicació?

Bé, després d’aquest treball m’agradaria agafar-me un any sabàtic però les PAU són la meua mitjanit del meu propi rellotge del judici final.

Ara ja parlant seriosament he de dir que amb aquest treball he sentit un poc de Síndrome d’Estocolm on el treball era el meu segrestador i que amb el pas de les pàgines li he anat agafant amor, amor vertader, m’ha encisat fer aquest treball, segurament és el primer d’aquesta envergadura, però segur que no serà l’últim ja sigui per obligació o per gust propi.

BIBLIOGRAFIA

- Archilés A.;Ruiz J.;Vilana V. (2009). *Crepuscle dels ídols*.València: Editilde
- Bosch-Veciana, A.; de la Fuente, P. et al. (edrs) (2013). *Atena. Lectures de filosofia. Batxillerat 2013-2014*. Barcelona: RBA.
- Eco, U. (2017). *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: DEBOLSILLO.
- Gubern, R. (1979) *El lenguaje de los comics* Barcelona:. Ed. Península.
- Gibbons, D.; Kidd C. (2009).*Watching the Watchmen*. Barcelona: S.A. Norma Editorial.
- Kant I.(2012). *Fonamentació de la metafísica dels costums*. Madrid: Alianza Editorial.
- Maquiavel N. (2012). *El príncipe*. Barcelona: Austral Editorial.
- McCloud, S. (2016). *Entender el cómic*. Bilbao: Ed. Astiberri.
- Meskin A.;Cook R. (2011) *The Art of Comics: A Philosophical Approach*. Hokoben(Nova Jersey): Wiley-Blackwell.
- Moore, A; Gibbons D. (2007). *Wathcmen*. Barcelona: Planeta DeAgostini .
- Moore A.;Gibbons D. (2014). *Watchmen*. Barcelona: ECC Ediciones.
- Nietzsche F. (2001)*La gaya ciencia*. Madrid: Ediciones Akal.
- Nietzsche F. (2011) *Así hablo Zaratustra*. Madrid: Alianza Editorial.
- Nietzsche F. (2011).*Ecce Homo: Cómo se llega a ser lo que se es*. Madrid: Alianza Editorial.
- Diversos autors. (2010).*Los superheroes y la filosofía*. Barcelona: Blackie Books.

WEBGRAFIA

- Alcoberro, Ramon(2014). *QUÈ ÉS L'UTILITARISME?*[Data de consulta: 14 de gener de 2018]. < <http://www.alcoberro.info/V1/utilitarisme1.htm> >
- López R.;Mercader P.(2009) *Entrevista con Dave Gibbons*. [article en línea]. Zona Negativa [Data de consulta: 14 de gener de 2018]
<<http://www.zonanegativa.com/entrevista-dave-gibbons/>>
- Nic, Rigby.(2008). *Comic legend keeps true to roots*. [article en línea] BBC News, [Data de consulta:14 de gener de 2018].<
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/7307303.stm>>
- Anònim. (2012). *The three variants of nihilism in Watchmen*. [Data de consulta:14 de gener de 2018] < <https://ssptmusing.wordpress.com/2012/02/13/the-three-variants-of-nihilism-in-watchmen/> >
- Luis Antonio Freijo Escudero.(2014). *Watchmen*. [Data de consulta:14 de gener de 2018] < <http://www.granimagador.es/2014/07/02/watchmen/> >
- Anthony Tan.(2014) *Watchmen and Philosophy. How all ethical theories are flawed* [Data de consulta:14 de gener de 2018]
< <https://medium.com/@AnthonyTan95/watchmen-and-philosophy-5b1fc725c0ac> >
- Paul Stears (2015) *From DC to Marvel, which Super Hero is the True Ubermensch* [Data de consulta:14 de gener de 2018]
<<https://paulstearsauth.wordpress.com/2015/10/18/from-dc-to-marvel-which-super-hero-is-the-true-ubermensch/> >
- Marc Montijano Cañellas. (2006). *Breve historia del cómic. (I) Los orígenes*. [Data de consulta:14 de gener de 2018]< https://www.homines.com/comic/comic_01/index.htm >
- Marc Montijano Cañellas. (2006). *Breve historia del cómic. (II) De Tarzán a la II Guerra Mundial*. [Data de consulta:14 de gener de 2018]
<https://www.homines.com/comic/comic_02/index.htm >